

Meertaligheid vanuit het perspectief van kinderen

Een onderzoek naar de voor- en nadelen van meertaligheid

Masterscriptie

Marieke van Heuven (3670651)
Meertaligheid en taalverwerving
Faculteit der Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht

Begeleiders:
Begeleidend docent: dr. P.M. Kester
Tweede lezer: dr. J.M. Nortier

April 2020

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie, onderdeel van de studie *meertaligheid en taalverwerving* van de Universiteit Utrecht. Ik heb meertaligheid altijd al interessant gevonden. De broer van mijn opa en de zus van mijn oma zijn na de Tweede Wereldoorlog naar Canada geëmigreerd. Daar hebben zij het Engels geleerd op latere leeftijd. Altijd als ik naar Canada ging of wanneer zij in Nederland waren, kon ik wanneer ze Nederlands praatten een Engels accent horen. Ik heb weleens gevraagd aan hun kinderen (die het Engels beschouwen als hun moedertaal), of ze konden horen dat hun ouders het Nederlands als moedertaal hadden. Hun antwoord daarop was: “Yes you can hear that, especially when they had to sing ‘happy birthday’”, which sounded more like *happy burzday*.

Gedurende mijn masteropleiding heb ik stage gelopen bij *De Taalstudio* in Monnickendam. De Taalstudio bedenkt onder andere projecten en producten en levert advies aan ouders, professionals en organisaties over het omgaan met meertaligheid in onderwijs en opvoeding. Gedurende mijn stage werd mijn interesse in meertaligheid nog meer getriggerd en met mijn stagegevers heb ik bedacht dat het interessant zou zijn om meertaligheid bij kinderen vanuit het perspectief van het kind te onderzoeken. Toen ik aan deze masterscriptie wilde beginnen, heb ik gesolliciteerd op een vacature als NT2-docent. Ik was meteen aangenomen en ben intern een verkorte HBO-opleiding tot NT2-docent gaan volgen. Vervolgens ben ik mijn eigen bedrijf als NT2-docent gestart en geef ik nu Nederlandse lessen via Skype. Hierdoor heeft deze masterscriptie wat langer op zich laten wachten. Ik vind dat echter niet erg, want door mijn werk als docent heb ik nog meer achtergrondinformatie gekregen over meertaligheid die ik ook heb kunnen gebruiken bij het schrijven van dit onderzoek. Zo heb ik voor deze masterscriptie meertalige kinderen geïnterviewd uit het basisonderwijs op de basisscholen waar ik les heb gegeven.

Tot slot wil ik mijn scriptiebegeleidster dr. Ellen-Petra Kester enorm bedanken voor haar hulp. Zij stond altijd meteen voor mij klaar als ik een vraag had en heeft mij heel goed geholpen. Ook aan de feedback van dr. Jacomine Nortier heb ik veel gehad, waarvoor ook mijn dank.

Rest mij nu niets anders dan iedereen veel plezier te wensen bij het lezen van mijn masterscriptie.

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de voor- en nadelen die kinderen van meertalige ouders kunnen ervaren. De vraag die centraal staat is hoe de kinderen hun meertaligheid ervaren en of verblijfsduur in Nederland hierbij een rol speelt. Hierbij is gekeken of de kinderen zich herkenden in de voor- en nadelen uit wetenschappelijke literatuur. Voor dit onderzoek zijn 25 interviews afgenomen bij kinderen van twee verschillende basisscholen. Uit de resultaten bleek dat de kinderen zich inderdaad grotendeels herkenden in de voor- en nadelen uit de wetenschappelijke literatuur en dat verblijfsduur inderdaad een rol speelt. Tevens bleek ook dat de kinderen die niet in Nederland geboren waren op bepaalde gebieden negatiever dachten over zichzelf. Zo schatten ze hun schoolprestaties en kennis van het Nederlands lager in, in vergelijking met de kinderen die wel in Nederland geboren waren. Ook dachten ze dat ze later een minder grote kans hadden om een goede baan te krijgen en vinden ze het vervelender om een andere taal te spreken dan het Nederlands in bijzijn van hun vriendjes.

Kernwoorden: meertaligheid, kinderen, opvoeding

Inhoudsopgave

	Pagina
1 Inleiding	5
1.1 Onderzoeksvragen	7
1.2 Hypotheses	7
1.3 Opbouw	7
2 Theoretisch kader	9
2.1 Meertaligheid	9
2.2 Voordelen meertaligheid	11
2.2.1 Communicatie voordelen	11
2.2.2 Culturele voordelen	13
2.2.3 Cognitieve voordelen / leervoordelen	14
2.2.4 Persoonlijkheidsvoordelen	15
2.2.5 Financiële voordelen	16
2.2.6 Gezondheidsvoordelen	16
2.3 Nadelen meertaligheid	17
2.4 Migratie en onderwijsresultaten	19
3 Methode van onderzoek	20
3.1 Materiaal en procedure	20
3.2 Informanten	21
3.3 Opstellen interviewvragen (voordelen)	22
3.3.1 Communicatievoordelen	22
3.3.2 Culturele voordelen	25
3.3.3 Cognitieve / leervoordelen	27
3.3.4 Economische voordelen	27
3.3.5 Overige vragen	28
3.4 Opstellen interviewvragen (nadelen)	29
4 Resultaten	32
4.1 Demografische gegevens	32
4.1.1 Leeftijd	32
4.1.2 Geboorteland van informant, moeder en vader	32
4.1.3 Aankomst Nederland van informant, moeder en vader	33
4.2 Taalgebruik	35
4.2.1 Taal informant	35
4.2.2 Taal binnen familie	36
4.2.3 Taal buiten familie	38
4.2.4 Taal media en lezen	40
4.3 Sociaal netwerk	41
4.4 Voordelen meertaligheid	43
4.4.1 Culturele voordelen	43
4.4.2 Cognitieve voordelen	46
4.4.3 Economische voordelen	48
4.4.4 Overige voordelen	50
4.5 Nadelen meertaligheid	52
5 Conclusie	59
6 Discussie	61
Bibliografie	63
Appendix	65

1. Inleiding

Turkije, Marokko, Bangladesh, Syrië, Eritrea; zomaar een aantal willekeurige landen uit de wereld. Wat hebben deze landen met elkaar gemeen? Bewoners uit deze landen zijn ooit naar Nederland gekomen. Dit kan verschillende redenen hebben gehad, zoals oorlog in het eigen land, betere economische kansen in Nederland, politieke motieven, religieuze motieven, etc. Kortom, in Nederland is een grote variëteit aan mensen te vinden. Deze mensen spreken dan ook niet allemaal Nederlands. Ze spreken het misschien een beetje, of ze spreken maar een paar woordjes Nederlands. Vaak hoor je bij deze mensen ook nog een ander accent, waardoor je hoort dat ze hoogstwaarschijnlijk niet in Nederland geboren zijn of dat hun ouders niet uit Nederland komen.

In Nederland woonden in 2019 ruim 17,3 miljoen mensen. Van deze ruim 17,3 miljoen mensen had een kleine 4 miljoen een migratieachtergrond, waarvan het grootste gedeelte uit een niet-Westers land (<http://cbs.nl>). Tot de niet-Westerse landen behoren landen in de werelddelen Latijns-Amerika, Azië (excl. Indonesië en Japan, incl. Turkije) en Afrika (<http://cbs.nl>).

Mensen die ooit naar Nederland geëmigreerd zijn en in Nederland kinderen krijgen hebben de keuze om hun kinderen eentalig of meertalig op te voeden. De meeste mensen zijn vaardig in meer dan één taal. Er zijn namelijk iets minder dan 200 landen op de wereld, maar er bestaan ongeveer 6000 talen. In Nederland is een groot deel van de bevolking meertalig. Er komen al eeuwenlang mensen naar Nederland die hun taal en cultuur meebrengen, zoals mensen uit de vroegere Nederlandse kolonies, Duitsers, Fransen, etc. Maar ook het Fries is een officieel erkende taal in Nederland, dus de mensen die Fries en Nederlands spreken kunnen ook als meertalig worden gezien. Los van het Fries, zijn er in Nederland ook verschillende taalvariëteiten, zoals Zeeuws, Twents, Limburgs, etc. (Nortier, 2009). Vreemde talen in het (basis)onderwijs leveren ook een bijdrage aan meertaligheid. Het Engels wordt ook al vroeg onderwezen op basisscholen. Op bijna één op de vijf basisscholen wordt Engels al aangeboden vanaf groep 1 (<http://nuffic.nl>). Maar ook de geografische ligging van Nederland speelt hierbij een rol. Wij grenzen met de hele oostelijke kant van Nederland aan Duitsland, waardoor het Duits door sommige mensen ook (goed) beheerst wordt (Mooijaart & van der Wal, 2011). Ongeveer 80% van de wereldbevolking is meertalig. Meertaligheid is dus geen zeldzaam fenomeen, het komt in alle landen ter wereld

voor, in alle sociale klassen en in alle leeftijdscategorieën (Grosjean, 2010). In het theoretisch kader, hoofdstuk 4, wordt uitgebreider ingegaan op de definitie van meertaligheid.

Tijdens mijn werk als NT2-docent kom ik veel in aanraking met immigranten die Nederlands leren. Veel van deze immigranten hebben ook kinderen. Bijna al deze kinderen leren alleen Nederlands op school en buitenshuis omdat de ouders nog geen bekwaam taalniveau hebben om hun kinderen Nederlands te kunnen leren. Er zijn echter ook kinderen die binnen het gezin tweetalig worden opgevoed door hun ouders omdat de ouders verschillende nationaliteiten hebben. In Nederland zijn veel kinderen meertalig. Voor elk kind is het belangrijk om goed mee te kunnen komen in de Nederlandse maatschappij. Een kind van immigranten zal daarom hoogstwaarschijnlijk ook het Nederlands leren en dus vrijwel nooit alleen de moedertaal blijven gebruiken en eentalig blijven.

Meertalige kinderen gaan door dezelfde stadia als eentalige kinderen, behalve dat ze twee grammatica's en twee lexicons tegelijk verwerven (Fromkin et al. 2007). Of het kind even bekwaam zal zijn in beide talen, hangt af van de input die hij of zij ontvangt en de sociale omstandigheden waaronder de talen worden verworven. Ook de leeftijd waarop een tweede taal wordt verworven en de kennis van de moedertaal (de L1) speelt een grote rol (Fromkin et al. 2007).

Meertalig zijn brengt voor- en nadelen met zich mee. Twee bekende onderzoekers die onderzoek gedaan hebben naar de voor- en nadelen van meertaligheid zijn Colin Baker en Marinella Orioni. Baker (2014) beschrijft in zijn boek de voor- en nadelen van meertaligheid. Ook Orioni (2015) beschrijft dit in haar boek. Een voordeel van meertaligheid is bijvoorbeeld dat het kind later betere kansen op de arbeidsmarkt heeft omdat er meer geschikte banen zijn voor meertaligen. Uiteraard zijn er nog veel meer voor-, maar ook nadelen te benoemen. Deze voor- en nadelen passeren allemaal de revue in hoofdstuk 2, het theoretisch kader.

1.1 Onderzoeksvragen

Baker (2014) en Orioni (2015) stellen dat er verschillende voor- en nadelen vastzitten aan meertaligheid. Deze voor- en nadelen worden belicht vanuit het perspectief van de ouders van de kinderen. In deze scriptie wordt dit onderwerp onderzocht vanuit het oogpunt van het kind. Ondervindt een kind dezelfde voor- en nadelen als die in de literatuur genoemd worden? Daarom luidt de hoofdvraag van mijn onderzoek:

Hoe ervaren meertalige kinderen hun meertaligheid?

Er zijn kinderen die in Nederland geboren zijn en meertalig zijn, maar er zijn ook kinderen die in een ander land geboren zijn en meertalig zijn. Wellicht treden hier ook nog verschillen op, dus daarom heb ik ook een deelvraag opgesteld. Deze deelvraag van mijn onderzoek luidt:

Speelt de verblijfsduur in Nederland hierbij een rol?

Om deze onderzoeksvraag en deelvraag te kunnen beantwoorden zal ik eerst ingaan op de theoretische achtergrond waarop de vragen zijn gebaseerd in het hierop volgend theoretisch kader.

1.2 Hypotheses

Ik verwacht dat kinderen zich in de voor- en nadelen van Baker (2014) en Orioni (2015) zullen herkennen, maar dat ze ook andere voor- en nadelen benoemen dan Baker (2014) en Orioni (2015) beschrijven in hun boeken omdat deze voor- en nadelen allemaal vanuit het perspectief van de ouders geschreven zijn. Ook verwacht ik dat de verblijfsduur in Nederland een rol zal spelen omdat gebleken is uit verschillende onderzoeken dat verblijfsduur een grote invloed heeft op de schoolloopbaan en schoolprestaties van een kind (Bosma & Cremers, 1996; Eldering, 2014).

1.3 Opbouw

Deze scriptie is als volgt opgebouwd. Allereerst is er het theoretisch kader (hoofdstuk 2). In dit theoretisch kader wordt een overzicht gegeven van belangrijke literatuur op het gebied

van de voor- en nadelen van meertaligheid. Ook wordt het begrip 'meertaligheid' uitgelegd omdat dit de leidraad is van dit onderzoek. Tot slot wordt de relatie tussen migratie en onderwijsresultaten besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de methode beschreven; hoe is het onderzoek opgezet en vervolgens uitgevoerd? Daarna worden in hoofdstuk 4 de resultaten van het onderzoek besproken. Verder volgen de conclusie van het onderzoek (hoofdstuk 5) en de discussie (hoofdstuk 6). In de discussie komen eventuele tekortkomingen en suggesties voor een vervolgonderzoek aan bod. Tot slot is er de appendix, waarin de ingevulde interviews van de informanten te vinden zijn.

2. Theoretisch kader

Naar meertaligheid wordt veel onderzoek gedaan maar het is onmogelijk om alle onderzoeken hier te bespreken. Ik heb ervoor gekozen om me vooral toe te spitsen op de voor- en nadelen van meertaligheid en wat verschillende onderzoekers daarover schrijven. Ik ga uit van de voor- en nadelen die Baker (2014) en Orioni (2015) beschrijven en zal die voor- en nadelen verder vergelijken en toelichten op grond van resultaten uit andere wetenschappelijke onderzoeken. Eerst zal ik verschillende definities bespreken van meertaligheid en de verschillende visies hierover. Vervolgens zal ik de voordelen en nadelen van meertaligheid bespreken volgens Baker (2014) en Orioni (2015). Deze voor- en nadelen worden aangevuld met de resultaten van ander wetenschappelijk onderzoek. Als laatste komt de relatie tussen migratie en onderwijsresultaten aan bod.

2.1 Meertaligheid

In deze paragraaf wordt het begrip meertaligheid kort geïntroduceerd en uitgelegd omdat dit het centrale onderwerp is van dit onderzoek.

Meertaligheid is een heel breed begrip. Het begint al bij de term 'meertaligheid' zelf. In veel (wetenschappelijke) literatuur wordt door elkaar verwezen naar tweetaligheid (bilingualism) of meertaligheid (multilingualism). Verder is het niet eenvoudig om één definitie van meertaligheid te formuleren die past bij alle meertaligen. Li (2000) heeft dit duidelijk uitgelegd in zijn boek. Hij schrijft dat de term *bilingual* (tweetalig) in eerste instantie iemand beschrijft die twee talen kan spreken maar dat verschil in kennis en gebruik hierbij een grote rol speelt. Het belangrijkste volgens Li is om te erkennen dat een meertalige spreker verschillende soorten talen gebruikt voor verschillende doelen en meestal niet beschikt over dezelfde vaardigheid in elke taal. Zo kan taal A een moedertaal zijn en taal B een op latere leeftijd geleerde taal zoals bij veel immigranten. Li geeft als voorbeeld een moedertaalspreker van een Berbertaal in Marokko die ook vloeiend Arabisch spreekt, maar in een van deze talen niet geletterd is (p. 8). Nortier (2009) beschrijft hetzelfde: "In de praktijk blijkt de ideale tweetalige, namelijk een persoon die twee of meer talen op moedertaalniveau beheerst, niet zo vaak voor te komen. Wat wel vaak voorkomt is dat iemand die meerdere talen beheerst, de ene taal in de ene situatie gebruikt, en de andere taal op andere momenten." (p.4). Ook taalkundige Grosjean geeft een definitie van

meertaligheid die overeenkomt met die van Li en Nortier. Hij beschrijft meertaligen als “mensen die in het dagelijks leven regelmatig twee of meerdere talen gebruiken”. Deze definitie van Grosjean focust meer op het **gebruik** van twee talen dan op de taalvaardigheid die in de andere taal is verworven. Een meertalig persoon gebruikt normaal gesproken niet allebei de talen met dezelfde frequentie, in dezelfde context, voor de dezelfde doelen of met dezelfde gesprekspartners. Het hangt van de context of omgeving af welke taal sprekers gebruiken, bijvoorbeeld wie de gesprekspartner is, wat het onderwerp van gesprek is, de locatie, etc. (Grosjean, 2010).

Bovenstaande definities staan echter niet vast. Er zijn bijvoorbeeld ook taalkundigen die iemand pas als meertalig definiëren wanneer beide talen voor de kritische periode zijn geleerd (Nortier, 2009). Kortom, het begrip meertaligheid kent verschillende definities. In dit onderzoek wordt iemand als meertalig beschouwd als die persoon twee of meerdere talen op zo’n niveau kan spreken dat andere mensen hem of haar kunnen begrijpen. Dit is gericht op het gebruik van talen en niet op specifieke, meetbare kennis.

Binnen de wetenschappelijke literatuur over meertaligheid komen de begrippen L1, L2, L3, 2L1 regelmatig voor. Deze begrippen ga ik nu kort toelichten. De L1 (Language 1), in het Nederlands soms benoemd als T1 (Taal 1), is de eerste taal van een persoon, vaak ook de moedertaal genoemd. De L2 is de tweede taal die een persoon beheerst, de L3 de derde taal die een persoon beheerst, etc. De 2L1 is de simultane verwerving van 2 (of meer) talen. Bij simultane taalverwerving wordt vanaf het eerste levensjaar de moedertaal tegelijk met de andere taal verworven. Een L2 kan op twee manieren worden verworven: ongestuurd (natuurlijk) of gestuurd. Ongestuurd is wanneer iemand zijn L2 onbewust oppikt, afhankelijk van het taalaanbod in zijn of haar L2-omgeving. Gestuurd is wanneer een kind de vreemde taal leert via het onderwijs. In de literatuur wordt het begrip L2 in drie betekenissen gebruikt. (1) Elke taal die na de moedertaal wordt geleerd. (2) Situaties waarin die nieuw te leren taal de omgangstaal is van de gemeenschap waarin de verwerver zich bevindt. (3) Vreemde taalverwerving: iemand leert een taal die geen omgangstaal is in de gemeenschap waarin hij zich bevindt. Bijvoorbeeld een scholier die op de middelbare school Frans leert (Bossers et al, 2017).

2.2 Voordelen meertaligheid

In deze paragraaf worden de voordelen van meertaligheid genoemd zoals beschreven door Baker (2014) en Orioni (2015). Deze voordelen zijn in sub-paragrafen onderverdeeld in grotere categorieën. De voordelen worden vervolgens nog aangevuld met overige uitgevoerde onderzoeken door andere wetenschappers.

2.2.1 Communicatie voordelen

- Breder communicatie (uitgebreide familie, gemeenschap, internationale koppelingen, werk) (Baker, 2014)
- Geletterdheid in twee talen (Baker, 2014).
- De meertaligheid van een kind is bepalend voor de communicatie met de rest van de familie. Ouders willen dat hun kind hun moedertaal spreekt met familie, vrienden, etc. (Orioni, 2015).
- Taalsensitiviteit. Meertaligen zijn in staat om te schakelen tussen twee talen en dit kan leiden tot meer gevoeligheid in de communicatie. Meertaligen houden voortdurend in de gaten welke taal in verschillende situaties moet worden gebruikt. Hierdoor kunnen ze beter zijn afgestemd op de communicatieve behoeften van diegene met wie ze praten (Orioni, 2015).
- Meertaligheid is een exclusiviteitsfactor. Kinderen kunnen 'in het geheim' iets tegen hun ouders, broer/zus zeggen zonder dat de mensen om hen heen ze begrijpen (Orioni, 2015).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

Onderzoekers van de University of Chicago hebben vastgesteld dat kinderen die in een meertalige omgeving opgroeien, betere communicatieve vaardigheden hebben dan eentalige kinderen. Dit zou komen omdat ze zich beter in de ander kunnen verplaatsen (Fan et al. (2015). Dit voordeel wordt niet genoemd door Baker (2014) en Orioni (2015), wellicht omdat dit een vrij recent onderzoek betreft.

Ook Li (2000) beschrijft in zijn boek "The Bilingualism Reader" de volgende communicatieve voordelen: (1) relatie met ouders, (2) uitgebreidere familierelaties, (3) relaties binnen de gemeenschap, (4) transnationale communicatie en (5) taalgevoeligheid. Deze voordelen ga ik verder toelichten. (1) Als ouders verschillende moedertalen hebben,

dan is het voordeel van meertaligheid dat de kinderen kunnen communiceren in de voorkeurstaal van de ouders. Dit kan een prettigere relatie met de ouders mogelijk maken en dus zorgen voor een communicatievoordeel. Ook zullen zij in staat zijn om met de ouders in één taal en met hun vrienden en binnen de gemeenschap in een andere taal te communiceren. (2) Door meertalig te zijn, kan iemand een brug slaan tussen generaties. Als grootouders, ooms, tantes en andere familieleden in een ander land of andere regio een taal spreken die anders is dan de taal die het eentalige kind kent, dan kan hij of zij mogelijk niet met hen communiceren. (3) Een meertalige heeft de kans om met een grotere verscheidenheid aan mensen te communiceren dan een eentalige. Meertalige kinderen kunnen bijvoorbeeld in verschillende talen communiceren in de bredere gemeenschap en met vrienden op school en in de buurt in verschillende talen. (4) Een barrière tussen naties en etnische groepen is meestal taal. Taal is soms een 'barrière' voor communicatie en het creëren van vriendschappelijke relaties van wederzijds respect. Meertaligen kunnen thuis, in de gemeenschap en in de samenleving dergelijke barrières verlagen. (5) Het kunnen wisselen tussen twee of meer talen kan leiden tot meer gevoeligheid in de communicatie. Omdat meertaligen voortdurend in de gaten houden welke taal in verschillende situaties moet worden gebruikt, zijn ze wellicht meer afgestemd op de communicatieve behoeften van degenen met wie ze praten. Als meertaligen een nieuw persoon ontmoeten die hun taal niet zo goed spreekt, kunnen zij ook meer geduld opbrengen om naar deze mensen te luisteren dan eentalige luisteraars.

Het meertalig zijn is van groot belang in gezinnen waar meer dan één taal wordt gesproken doordat de ouders allebei een andere moedertaal hebben. Veel van deze ouders kunnen de behoefte voelen om in hun moedertaal met hun kind te praten. De relatie tussen een ouder en een kind is zo intiem en persoonlijk dat ouders zich vaak prettiger voelen om als zij kunnen te communiceren in hun moedertaal. Wanneer er grootouders of andere familieleden zijn die alleen een van de talen spreken die in die gezinnen worden gebruikt, heeft het meertalige kind ook de kans om nauwere familiebanden aan te knopen met deze mensen als hij of zij hun taal spreekt (Wechem & Halbach, 2014).

In de enquêtes die Orioni (2015) gehouden heeft komen een aantal belangrijke resultaten naar voren over de communicatie tussen het kind en de jongere en/of oudere broers en zussen. Orioni heeft in totaal 34 meertalige kinderen, 8 volwassen meertaligen en

34 ouders die meertalige kinderen opvoeden geïnterviewd. Deze interviews zijn gehouden in Nederland en Frankrijk.

(1) Drietalige broertjes en zusjes spreken onderling nooit de thuistalen, terwijl tweetalige kinderen dat juist weer wel doen. (2) Tweetalige kinderen van wie de ouders uit hetzelfde land komen spreken onderling altijd de thuistaal. (3). Tweetalige kinderen met één anderstalige ouder spreken onderling zowel de thuistaal als de schooltaal (die de meerderheidstaal is).

2.2.2 Culturele voordelen

- Bredere socialisatie, een dieper multiculturalisme en twee 'taalwerelden' aan ervaring (Baker, 2014).
- Grotere tolerantie voor verschillen tussen mensen en waardering voor hun diversiteit (Baker, 2014).
- Meertaligheid is een eye-opener. Als je met meerdere talen en culturen bent opgevoed, sta je automatisch open voor andere talen en culturen. Meertalige kinderen groeien dus meer 'open-minded' op, terwijl eentalige kinderen zich deze kwaliteit (misschien) aanleren (Orioni, 2015).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

In een informatierapport van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen valt te lezen: "Als je twee talen kent, kun je gemakkelijker een relatie onderhouden met mensen uit beide culturen. Veel tweetaligen functioneren in Nederland als verbindingsstuk tussen verschillende groepen sprekers en dragen zo bij tot de sociale cohesie." (KNAW, 2018). Dit komt overeen met de culturele voordelen die Baker (2014) en Orioni (2015) beschrijven. Ook Li (2000) noemt dat een meertalig persoon twee of meer belevingswerelden heeft. Die persoon ervaart meerdere culturen. Dit komt ook overeen met de culturele voordelen die Baker (2014) en Orioni (2015) beschrijven.

Meertaligheid kan ook geassocieerd worden met multiculturalisme. Hierover schrijven Baker (2014) en Orioni (2015) niet in hun boeken. Veel meertaligen die twee of meer talen tegelijk geleerd hebben, doen kennis op over de cultuur van de taalgemeenschap. Deze mensen zijn dan ook multicultureel. Een voorbeeld hiervan zijn Spaans- en Engelsprekende meertalige kinderen in Amerika die de Mexicaanse cultuur goed kennen. Echter is niet elke

meertalige ook meteen multicultureel. In Nederland kunnen veel mensen Engels spreken, maar dit betekent niet dat ze zich identificeren met een Engelse dominante cultuur (Benet-Martínez & Haritatos, 2005). Andersom kan het ook; een persoon kan multicultureel zijn en maar eentalig.

2.2.3 Cognitieve voordelen / leervoordelen

- Denk voordelen (bijvoorbeeld creativiteit, gevoeligheid voor communicatie) (Baker, 2014).
- Meertaligheid is goed voor de hersenen. Meertalige kinderen zijn cognitief flexibel omdat ze al vanaf zeer jonge leeftijd tussen hun talen heen en weer switchen. Hun brein is zeer goed getraind. Meertaligen zijn daarom flexibel en bedreven in multi-tasking en hebben een grotere cognitieve flexibiliteit (Orioni, 2015).
- Groter metalinguïstisch bewustzijn (= het nadenken over en reflecteren op taal). Meertalige kinderen hebben minder moeite om vorm en betekenis van elkaar te scheiden (Orioni, 2015).
- Effectiever focussen. Het meertalige brein kan beter de aandacht richten en vasthouden omdat het de bijzaken makkelijker weg kan filteren (Orioni, 2015).
- Hogere leerresultaten (Baker, 2014).
- Makkelijker om een derde taal te leren (Orioni, 2015).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

Li (2000) noemt de volgende cognitieve voordelen: meertaligen kunnen makkelijker creatief denken, de cognitieve ontwikkeling in de jonge jaren gaat wat sneller en ze zijn gevoeliger voor communicatie. Ze hebben meer betekenissen, associaties en afbeeldingen in relatie tot hun woordenschat en denken flexibeler en creatiever. Ze zijn dus taal bewuster. Bialystok (2007) beschrijft in haar onderzoek dat wanneer meertalige kinderen een taal spreken, hun andere taal op hetzelfde moment onderdrukt moet worden. Doordat beide taalsystemen actief zijn, zijn meertalige kinderen eerder in staat om bij cognitieve taken misleidende informatie te negeren. Ook blijkt dat meertalige ouderen hun cognitieve vaardigheden langer behouden dan eentalige ouderen. Verder maken meertaligen gebruik van gebieden in de hersenen voor het oplossen van problemen die door eentaligen alleen voor taal gebruikt worden. Ook hebben meertalige kinderen een beter inzicht hoe talen in elkaar zitten.

Kinderen die het woord “tree” en het woord “boom” kennen zijn zich eerder bewust van de willekeurige woord-betekenis relatie (Bialystok, 2011). Kortom, meertalige kinderen kunnen complexe taken sneller verwerken dan eentalige kinderen doordat meertaligheid de uitvoerende functie (executive function) van het brein bevordert. Meertalige kinderen die twee talen beheersen, kunnen makkelijker een derde taal leren. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat een derde taal verder bouwt op de fundamenteën van een eerste en een tweede taal. Dit valt te zien in de *common underlying proficiency theory* van Cummins (1979). Deze theorie laat een ijsberg zien met twee punten (bergen) die boven het water uitsteken, die de L1 en de L2 representeren. Het grootste deel van de ijsberg is onzichtbaar en zit onder de oppervlakte, wat de algemene kennis is.

2.2.4 Persoonlijkheidsvoordelen

- Verhoogd zelfrespect. Door het beheersen van meerdere talen hebben meertaligen een groter zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde. Dit komt omdat meertaligheid in het algemeen als iets positiefs gezien wordt. Ook de lof en erkenning van de tweede taal die door ouders wordt gegeven om tweetaligheid te bereiken, kan helpen om het zelfvertrouwen te vergroten (Baker, 2014). (Het positieve effect van meertaligheid wat Baker hier benoemd, kan echter ook totaal het tegenovergestelde effect hebben. Taalattitudes kunnen sterk verschillen, afhankelijk van de vooroordelen die binnen een bepaalde maatschappij bestaan over de sprekers van een bepaalde taal en dus ten aanzien van de taal zelf).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

Over persoonlijkheidsvoordelen valt in de wetenschappelijke literatuur (buiten de boeken van Baker) weinig te vinden.

2.2.5 Financiële voordelen

- Economische- en arbeidsmarktvoordelen (Baker, 2014).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

Li (2000) beschrijft dat meertaligen een breder baanaanbod hebben dan eentaligen.

Sommige banen zijn alleen geschikt voor meertaligen. “Het merendeel van de wereldbevolking gebruikt meer dan één taal in het dagelijks leven. Meertaligheid is hierbij vaak juist met economisch succes verbonden, zoals bijvoorbeeld in Singapore, en niet met sociale mislukkingen.” (Tucker, 1998).

2.2.6 Gezondheidsvoordelen

- Alzheimer treedt ongeveer 5 jaar later op omdat de hersenen van meertalige mensen vaker moeten switchen. Hun hersenen blijven daarom ‘flexibeler’ (Baker, 2014), (Orioni, 2015).

Wat zeggen andere onderzoekers over deze voordelen?

Bialystok (2011) schrijft dat de symptomen van Alzheimer een vertraging hebben van 4 jaar bij meertaligen, doordat de executieve functie de verbindingen in de hersenen gezond houdt. Er zijn twee mogelijke verklaringen: (1) ‘neurologisch ‘brain reserve’. Verbetert de effecten van hersenpathologie op cognitieve prestaties en tekenen van dementie.

Meertaligen zouden intactere hersenen (moeten) hebben dan eentaligen. De hersenen zouden robuuster zijn en beter dementie kunnen weren. Daarom zijn de symptomen zo lang vertraagd. Mogelijkheid (2) is de ‘behavioral brain reserve’. Dit beschermt de hersenen tegen dementie. Dementie ontwikkelt zich wel, maar meertaligen kunnen er beter mee omgaan vanwege de compensatie die gehaald is uit het levenslang stimuleren van mentale activiteit. De executieve functie staat altijd ‘aan’.

2.3 Nadelen meertaligheid

In deze paragraaf worden de nadelen van meertaligheid benoemd zoals beschreven door Baker (2014) en Orioni (2015). In tegenstelling tot de voordelen, zijn deze nadelen niet onderverdeeld in grotere categorieën omdat er niet veel nadelen benoemd worden. Vooral Orioni beschrijft maar één nadeel in haar boek, wellicht omdat het boek meer gericht is op de positieve aspecten van het meertalig opvoeden van kinderen.

1. Er is een nadeel als beide talen van een kind onderontwikkeld zijn (Baker, 2014).
2. Het vergt veel inspanning om een kind meertalig op te voeden. Een ouder moet bedacht zijn op de actieve rol die hij/zij gaat spelen in de meertalige opvoeding van zijn/haar kind (Baker, 2014), (Orioni, 2015).
3. Het kind kan in de knoop raken met zijn eigen identiteit (Baker, 2014).
4. De mening van anderen (Baker, 2014).

Wat zeggen andere onderzoekers over de nadelen van meertaligheid?

Meertaligheid komt met verhoogde cognitieve vaardigheden. Mensen denken dat meertaligheid slecht is voor de taalontwikkeling van kinderen omdat ze een vertraagde lexicale verwerving hebben en een kleiner vocabulaire dan eentalige kinderen. Dit halen tweetalige kinderen echter gewoon in. Er is geen bewijs voor een lager intellect bij tweetalige kinderen in vergelijking met eentalige kinderen (Marian, 2018). Vroeger dachten onderzoekers dat meertaligheid mentale verwarring veroorzaakte en negatieve effecten had op de academische vooruitgang van een kind omdat eentalige kinderen betere resultaten behaalden bij intelligentietesten dan meertalige kinderen. Later werd vastgesteld dat deze negatieve resultaten te wijten waren aan tekortkomingen in het methodologische ontwerp van deze onderzoeken. Een van deze zwakke punten in het methodologische ontwerp was dat de meertalige kinderen de testen in hun zwakkere taal uitvoerden wat een nadelig effect had op hun resultaten (Peal & Lambert, 1962).

Hoff et al. (2012) hebben in een onderzoek gekeken naar de eventuele achterstand tijdens de vroege taalontwikkeling van meertalige kinderen. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het vocabulaire van meertalige kinderen kleiner is dan dat van eentalige kinderen als er alleen gekeken wordt naar één taal. Wordt er echter naar twee talen gekeken, dan blijkt dat meertalige kinderen ongeveer net zoveel woorden kennen als eentalige kinderen.

Er is veel onderzoek gedaan naar de cognitieve ontwikkeling van meertalige kinderen die vaak vergeleken worden met eentalige kinderen. Met name wat betreft schoolprestaties is vaak gesuggereerd dat meertalige leerlingen 'achterblijven' bij eentalige leerlingen. Deze achterstanden schijnen echter meer te maken te hebben met sociale dan met talige factoren. Wanneer iemand een taal beheerst die weinig prestige heeft, dan wordt meertaligheid soms gezien als tekortkoming. Er is dan sprake van 'negatieve meertaligheid'. Een voorbeeld van negatieve meertaligheid is als iemand naast het Nederlands bijvoorbeeld ook nog Turks beheerst. Er kan ook sprake zijn van 'positieve meertaligheid'. In dat geval beheerst iemand naast het Nederland bijvoorbeeld ook het Mandarijn Chinees. Deze verschillen van waardering hangen vaak samen met het economisch nut van sommige talen, of met positieve en/of negatieve associaties die bij die taal horen, gebaseerd op sociale vooroordelen tegenover de sprekers van de taal binnen een bepaalde gemeenschap (Baker, 2011). "In zowat alle gevallen wordt meertaligheid waarbij de moedertaal een minderheidstaal is, gezien als oorzaak van schoolproblemen en als iets dat met name het leren van het Nederlands in de weg staat." (Nortier, 2009).

Een meer complex probleem geassocieerd met meertaligheid, dat Baker ook benoemt, heeft te maken met de identiteit van de meertalige. Als een kind een Franse en een Engelse ouder heeft en elke taal vloeiend spreekt, is dat kind dan Frans, Engels of Anglo-Frans? Sommige immigranten willen wanhopig de identiteit van hun thuisland verliezen en zichzelf assimileren en identificeren met hun nieuwe thuisland (Li, 2000).

Codewisseling (code-switching) kan ook als een nadeel van meertaligheid gezien worden. Codewisseling is het gebruik van twee of meer talen, dialecten of taalvariëteiten in hetzelfde gesprek zonder enige zichtbare inspanning (Gardner-Chloros, 2009). Doordat meertalige kinderen aan codewisseling doen, geeft dit vaak de indruk dat een kind door de war is omdat hij/zij meerdere talen door elkaar gebruikt. Maar codewisseling houdt zich aan grammaticaregels en de personen die codewisselen moeten daarom goed op de hoogte zijn van de regels van deze talen. Daarom is codewisseling juist een teken van een grote taalvaardigheid (Nortier, 2009).

Meertalige kinderen gaan door dezelfde stadia als eentalige kinderen, behalve dat ze twee grammatica's en twee lexicons tegelijk verwerven (Fromkin et al. 2007). Of het kind even bekwaam zal zijn in beide talen, hangt af van de input die hij of zij ontvangt en de sociale omstandigheden waaronder de talen worden verworven (Fromkin et al. 2007).

2.4 Migratie en onderwijsresultaten

Wanneer immigranten naar Nederland komen, is het waarschijnlijk dat zij een cultuurshock zullen ervaren. Ze moeten naast het leren van een nieuwe taal, ook allerlei andere culturele aanpassingen doorstaan, zoals het vinden van een huis, school, het maken van nieuwe vrienden, etc. Tussen mensen die in Nederland geboren zijn en migranten, maar naar Nederland geëmigreerd zijn, ligt een culturele afstand, er is een verschil tussen de twee culturen. Hoe groter de culturele verschillen, hoe moeizamer de aanpassing van de immigrant is (Berry, 1997;2019).

Ook de schoolprestaties kunnen verschillen tussen kinderen met ouders uit andere landen die in Nederland geboren zijn of kinderen die later naar Nederland zijn gekomen. “De verblijfsduur van allochtone jongeren in Nederland en de vraag of zij al dan niet in Nederland geboren zijn, hebben bijvoorbeeld grote invloed op hun schoolloopbaan en schoolprestaties. Zoals hierna aan de orde komt, hebben allochtone jongeren die in Nederland geboren zijn een grotere kans het voortgezet onderwijs met een diploma te verlaten dan allochtone leerlingen die halverwege hun schoolloopbaan zijn gemigreerd.” (Eldering, 2014). De reden dat de schoolprestaties verschillen valt te wijten aan verschillende factoren, zoals opvoedingsgewoonten en de taal die thuis gesproken wordt. Ook is er vaak weinig ervaring met het Nederlandse onderwijs (Herweijer, 2008).

In een onderzoek van Gijsberts en Lubbers (2014) werd vastgesteld dat hoe meer maanden men in Nederland is, hoe beter het Nederlands wordt beheerst. In dit onderzoek kwam ook naar voren dat meer contact binnen de eigen groep samengaat met een slechtere beheersing van het Nederlands (Gijsberts & Lubbers, 2014). Om tot deze conclusies te komen hebben Gijsberts en Lubbers interviews uitgevoerd onder migranten, waarbij verschillende afhankelijke en onafhankelijke variabelen gemeten werden zoals taalverwerving, opleidingsniveau, intentie om te blijven, verblijfsduur, etc.

3. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk ga ik het materiaal en de procedure van mijn uitgevoerde onderzoek uitleggen. Vervolgens zal ik laten zien hoe ik de interviews met behulp van de theorie uit het theoretisch kader heb opgesteld om antwoord te vinden op mijn onderzoeksvraag en deelvraag.

3.1 Materiaal en procedure

Om antwoord te vinden op de onderzoeksvraag “Hoe ervaren meertalige kinderen uit de bovenbouw hun meertaligheid?” en de deelvraag “Speelt de verblijfsduur in Nederland hierbij een rol?” heb ik een interview opgesteld. In totaal heb ik 25 interviews afgenomen in het najaar van 2019.

In eerste instantie had ik gekozen voor een enquête omdat met een enquête relatief snel, gemakkelijk en goedkoop grote groepen mensen bereikt kunnen worden (Baarda et al. 2015). Bij nader inzien bleken sommige enquêtevragen wellicht lastig te interpreteren voor kinderen en daarom heb ik gekozen om alle vragen persoonlijk te stellen, waardoor het een interview werd. Dit kostte natuurlijk wel meer tijd, maar hierdoor werden mijn resultaten wel betrouwbaarder.

Op een basisschool in Nuenen waar ik 2 jaar lang Nederlandse les heb gegeven heb ik 5 interviews afgenomen. Op deze basisschool zitten veel kinderen die meertalig zijn. Deze interviews heb ik afgenomen in de bovenbouw (groepen 6, 7, en 8). De leeftijden van de kinderen in de bovenbouw variëren van 9 t/m 13. Ik heb voor deze leeftijd gekozen omdat ik wilde dat de kinderen mijn vragen goed begrepen en goed konden beantwoorden. Het interview bevatte 25 stellingen en vragen die ingingen op de een aantal voor- en nadelen van meertaligheid die in het theoretisch kader behandeld zijn. Ook heb ik er algemene vragen in verwerkt die te maken hadden met de afkomst, etc. Ik heb de kinderen om de beurt uit de klas gehaald en op een rustige plaats de vragen aan ze gesteld. Ik kende deze kinderen al doordat ik hun ouders les heb gegeven. De ouders namen namelijk op speciale ontmoetingsdagen hun kinderen mee en toen ben ik met ze in gesprek gegaan. De stellingen werden gesteld op basis van een 3 puntsschaal. De mogelijke antwoordopties waren: ‘oneens’, ‘neutraal’ en ‘eens’.

Ook heb ik 20 interviews afgenomen op een andere basisschool in Eindhoven waar ik op dit moment lesgeef. Ik ben op dezelfde manier als bij de andere school te werk gegaan. Doordat ik op twee verschillende scholen interviews heb afgenomen, verwacht ik dat ik een gevarieerde doelgroep heb. Op de basisschool in Nuenen zaten voornamelijk kinderen van oorlogsmigranten, terwijl in Eindhoven voornamelijk kinderen van expats zaten.

3.2 Informanten

Aan dit onderzoek hebben in totaal 25 informanten deelgenomen. Zie de tabel hieronder voor informatie over de informanten.

	Leeftijd kind	Talen		Leeftijd kind	Talen
1.	13	Nederlands, Arabisch, Engels, beetje Frans, beetje Spaans	14.	9	Nederlands, Hindi, Engels
2.	10	Nederlands, Grieks, Arabisch, Engels	15.	9	Nederlands, Koreaans
3.	11	Nederlands, Grieks, Arabisch, Engels	16.	10	Nederlands, Engels, Hindi
4.	9	Nederlands, Koreaans	17.	10	Nederlands, Spaans, Engels, Russisch
5.	9	Nederlands, Engels	18.	10	Nederlands, Spaans
6.	9	Nederlands, Chinees	19.	10	Nederlands, Turks, Engels
7.	9	Nederlands, Engels, Russisch	20.	11	Nederlands, Engels, Hindi
8.	10	Nederlands, Turks	21.	11	Nederlands, Engels, Pools
9.	9	Nederlands, Turks	22.	11	Nederlands, Engels
10.	9	Nederlands, Spaans	23.	11	Nederlands, Russisch
11.	10	Nederlands, Tigrinya, beetje Engels, beetje Arabisch	24.	12	Nederlands, Portugees, Engels
12.	10	Nederlands, Portugees, Engels, Pools	25.	11	Nederlands, Engels, Duits, Arabisch
13.	9	Nederlands, Bosnisch			

3.3 Opstellen interviewvragen (voordelen)

Baker (2014) en Orioni (2015) beschrijven in de literatuur verschillende voordelen van meertaligheid zoals al is aangegeven in het theoretisch kader. Deze voordelen zijn onder te verdelen in vier verschillende subcategorieën die ik een voor een ga bespreken. Deze vier subcategorieën zijn: communicatievoordelen, culturele voordelen, cognitieve / leervoordelen en economische voordelen. Oorspronkelijk waren cognitieve voordelen en leervoordelen twee aparte categorieën (zie theoretisch kader), maar omdat er vrij veel overlap was heb ik deze twee categorieën samengevoegd. Vervolgens zal ik naar aanleiding van deze subcategorieën een of meer beweringen formuleren die resulteren in een stelling die ik ga gebruiken in mijn onderzoek. Alle stellingen worden gemeten door middel van een drie puntschaal met de antwoorden: “oneens”, “neutraal”, “eens”. Ik zal na elke stelling kort toelichten waarom ik hiervoor gekozen heb en hoe het beoogde antwoord van een informant geïnterpreteerd wordt in dit onderzoek.

Er zijn meer voordelen van meertaligheid (zie theoretisch kader) die genoemd worden door Baker (2014) en Orioni (2015), maar deze zijn niet te testen binnen deze doelgroepen en daarom worden deze hier ook niet genoemd. Het is bijvoorbeeld niet te testen of meertaligheid zorgt voor het later optreden van dementie. Ik heb één interview ontworpen dat ik bij alle 25 kinderen heb afgenomen. In mijn interview stel ik bevestigende en ontkennende stellingen, om te onderzoeken of de antwoorden consistent zijn.

Hieronder zal ik (per subcategorie) de stellingen weergeven en zal ik toelichten hoe ik tot deze vragen ben gekomen. Tot slot ga ik door met de algemene (open) vragen.

3.3.1 Communicatievoordelen

Het eerste voordeel van meertaligheid valt onder te verdelen in de subcategorie *communicatievoordelen*. Baker stelt dat meertalige kinderen met een grotere verscheidenheid aan mensen kunnen communiceren dan eentalige kinderen. Meertalig zijn stelt een persoon in staat om een brug te slaan tussen culturen, gemeenschappen en landen. Een ander communicatief voordeel van meertaligen volgens Baker is dat ze geletterd kunnen zijn in meerdere talen. Ze kunnen dan toegang krijgen tot veel meer schriftelijke bronnen zoals twee ‘literaturen’, waardoor verschillende tradities, ideeën, denkwijzen, gevoel en handelen worden ontdekt. Ook Orioni ziet meertaligheid als een manier om te communiceren. Meertaligheid van een kind is bepalend voor de communicatie met de rest

van de familie en het is niet leuk voor een kind dat hij of zij niet goed met de grootouders en andere familieleden kan communiceren. Ook voor de familieleden is het vervelend dat ze niet makkelijk met hun kleinkind/neefje/nichtje kunnen communiceren. Daarom willen de ouders graag dat hun kind hun moedertaal spreekt. Toch is dit niet altijd zo. In sommige gevallen wordt de moedertaal gezien als minderheidstaal met een lager prestige dan bijvoorbeeld de schooltaal en proberen de ouders de schooltaal te spreken tegen de kinderen (Extra, 2011). Uit onderzoek van Orioni blijkt dat als er vriendjes of vriendinnetjes op bezoek zijn vrijwel de meeste ouders de schooltaal van hun kind(eren) spreken. Er zijn ook ouders die hun moedertaal bewust niet spreken als anderen hun kunnen horen, zoals op het schoolplein of op straat.

Tot slot ziet Orioni meertaligheid ook als een exclusiviteitsfactor. Kinderen kunnen ‘in het geheim’ iets tegen hun ouders, broer/zus zeggen zonder dat de mensen om hen heen ze begrijpen.

Naar aanleiding van bovenstaande overwegingen heb ik de onderstaande interviewvragen op. Met deze interviewvragen wilde ik onderzoeken of de communicatievoordelen die Baker (2014) en Orioni (2015) aan de orde stellen ook herkend worden door mijn informanten.

Interview

1. Zet een kruisje in de juiste kolom.

De volgende talen gebruikt de informant voor communicatie met:

	Nederlands	Andere taal/talen, namelijk:	Niet van toepassing
1. Mijn moeder			
2. Mijn vader			
3. Mijn oudere broer/zus			
4. Mijn jongere broertje/zusje			
4. Mijn opa/oma			
5. Mijn oom/tante			

6. Mijn neefjes/nichtjes			
7. Mijn vriendjes/vriendinnetjes op school			
8. Mijn vriendjes buiten school			

Uitleg:

De meertaligheid van een kind is bepalend voor de communicatie met de rest van de familie en vrienden. Daarom is het belangrijk om in kaart te brengen welke taal of talen het kind spreekt met de familie en vrienden. Het is voor een kind bijvoorbeeld prettig om zijn of haar opa/oma te kunnen verstaan. Dit geldt andersom natuurlijk ook voor de opa/oma van het kind.

2. De volgende talen gebruikt de informant voor:

	Nederlands	Andere taal/talen, namelijk:
Boeken lezen		
Sociale media (Facebook, Instagram, Snapchat, etc.)		
Televisie kijken		

Uitleg:

Als het kind bij één of meerdere categorieën 'andere taal' aankruist, dan komt hieruit naar voren dat het kind geletterd is in twee of meerdere talen. Niet bij elke activiteit (zoals 'sociale media' en 'televisie') moet er altijd daadwerkelijk (veel) gelezen worden, maar dit is ten dele zeker het geval bij websites, sociale media en televisie.

3. Er zitten kinderen bij mij op school die een andere cultuur hebben dan ik. (Bijvoorbeeld: een ander geloof, andere normen en waarden, andere feestdagen, etc.)

Oneens   Neutraal   Eens

4. Ik heb vriendjes met ouders die in een ander land zijn geboren dan mijn eigen ouders.

Oneens   Neutraal   Eens

Uitleg vraag 3 en 4:

Als het kind hier 'eens' op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het kind in staat zou kunnen zijn om een brug te slaan tussen culturen, gemeenschappen en landen. Ook is het een controlevraag. Vraag 3 gaat namelijk over de mogelijke contacten en vraag 4 gaat over de daadwerkelijke contacten.

5. Ik heb geen vriendjes die net als ik zelf een andere taal dan het Nederlands spreken.

Oneens   Neutraal   Eens

Uitleg:

Dit is een controlevraag. Als het kind 'andere taal' aangekruist heeft bij vraag 1 (7/8), dan moet het kind bij deze vraag 'oneens' antwoorden. Als het kind 'Nederlands' heeft aangekruist bij vraag 1 (7/8) dan moet het kind bij deze vraag 'eens' antwoorden.

3.3.2 Culturele voordelen

Het tweede voordeel van meertaligheid valt onder te verdelen in de subcategorie *culturele voordelen*. Baker stelt dat meertalige kinderen een bredere socialisatie hebben. Ze hebben een dieper multicultureel bewustzijn] en dus een bredere en begripvollere kijk op verschillende geloofsovertuigingen en culturen. Dit komt omdat de kinderen aspecten van beide culturen meekrijgen en dus twee 'taalwerelden' aan ervaring hebben en dus hun eigen wereld kunnen relativeren. Meertaligen zullen vaak een grotere tolerantie voor culturele verschillen hebben en minder snel over gaan tot het uiten van racisme (Baker, 2014). Volgens Orioni (2015) is meertaligheid een eye-opener. Als je met meerdere talen en culturen bent opgevoed, sta je automatisch open voor andere talen en culturen. Meertalige kinderen groeien dus 'open-minded' op, terwijl eentalige kinderen zich deze kwaliteit

(misschien) aanleren. Een kind dat meerdere taal- en cultuursystemen beheerst en zich daar soepel tussen beweegt, heeft een bredere kijk op de zaken en ervaart van jongs af aan dat er nooit maar één waarheid bestaat, zoals er ook niet maar één woord bestaat voor ieder voorwerp.

Naar aanleiding van bovenstaande informatie heb ik de onderstaande interviewvragen opgesteld. Met deze vragen wil ik meten of de culturele voordelen die Baker (2014) en Orioni (2015) benoemen ook herkend worden door mijn informanten.

6. Ik vind het leuk dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het kind een gevoel voor multiculturaliteit heeft en mogelijk belangstelling voor culturele verschillen.

7a. Ik heb vriendjes met een ander geloof dan ik.

Oneens

Neutraal

Eens

b. Mijn geloof is ..... en het geloof van mijn vriendjes is .....

Uitleg:

Als het kind hier “eens” op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het kind een gevoel voor multiculturaliteit heeft doordat het kind vriendjes met een ander geloof heeft dan hijzelf/zijzelf en mogelijk belangstelling voor culturele verschillen.

3.3.3 Cognitieve / leervoordelen

Het derde voordeel van meertaligheid valt onder te verdelen in de subcategorie *cognitieve / leervoordelen*. Meertaligheid is goed voor de hersenen en het brein van meertaligen is goed getraind. Dit komt omdat ze al vanaf zeer jonge leeftijd tussen talen heen en weer switchen. Meertaligen zijn daarom vaak flexibel en bedreven in multi-tasking (Bialystok, 2007). Verder zijn meertalige kinderen beter in taken waarvoor zij kennis over taal nodig hebben (meta-linguïstische taken). Ze hebben daarom minder moeite om vorm en betekenis van elkaar te scheiden. Meertalige kinderen kunnen ook effectiever focussen. Het meertalige brein kan beter zijn aandacht richten en vasthouden omdat het de bijzaken makkelijker weg kan filteren. Ook hebben meertalige kinderen vaak betere leerresultaten dan eentalige kinderen. Een laatste belangrijk cognitief voordeel is dat meertaligheid kan dienen als springplank naar andere talen. Het is makkelijker om nog een andere taal te leren als je meertalig bent.

8. Het leren van de Engelse taal (in groep 7/8) vind ik makkelijk.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat dan komt hieruit naar voren dat de meertaligheid van het kind een springplank kan zijn naar andere talen.

9. Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het kind denkt betere leerresultaten te halen dan eentalige kinderen.

3.3.4 Economische voordelen

Het vierde en laatste voordeel van meertaligheid die ik hier bespreek valt onder de categorie *economische voordelen*. Meertaligheid kan volgens Baker (2014) en Orioni (2015) zorgen voor betere kansen op de arbeidsmarkt omdat er veel internationale bedrijven zijn.

10. Ik denk dat ik later een grotere kans heb om een goede baan te vinden doordat ik meerdere talen beheers.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” op antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het kind denkt dat meertaligheid kan zorgen voor betere kansen op de arbeidsmarkt.

3.3.5 Overige vragen

Tot slot resten er nog een aantal (open) vragen die gesteld worden in het interview. Deze open vragen hebben te maken met de meningen van de kinderen. Er zijn verschillende voordelen van meertaligheid de revue gepasseerd, maar kunnen de kinderen misschien nog meer voordelen benoemen? Vraag 11 bestond origineel uit twee vragen, maar eigenlijk betekenen ze nagenoeg hetzelfde Ik heb ze dus uiteindelijk samengevoegd. Sommige kinderen vonden het woord ‘voordelen’ lastig te begrijpen, dus aan die kinderen heb ik ook de tweede vraag gesteld.

11. Probeer wat meer voordelen van meertaligheid te benoemen. / Het allerleukste aan meertaligheid vind ik.

.....

.....

12. Ik ben blij met mijn meertalige opvoeding.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Bij de interviews die Orioni afnam hebben alle kinderen volmondig ‘eens’ geantwoord op de vraag of ze blij waren met hun meertalige opvoeding. Daarom heb ik deze vraag (12) ook gesteld omdat ik benieuwd ben of het antwoord van mijn informanten overeen komt met de resultaten van Orioni (2015).

3.4 Opstellen van interviewvragen (nadelen)

Hieronder staan nogmaals de nadelen van meertaligheid volgens Baker (2014) en Orioni (2015). Deze nadelen heb ik gebruikt om onderstaande interviewvragen op te stellen.

1. Er is een nadeel als beide talen van een kind onderontwikkeld zijn.
2. Het vergt veel inspanning om een kind meertalig op te voeden. Een ouder moet bedacht zijn op de actieve rol die zij gaat spelen in de meertalige opvoeding van zijn/haar kind. Meertalig opvoeden gaat niet vanzelf. In de interviews die Orioni heeft gehouden met ouders van meertalige kinderen komt naar voren dat een meertalige opvoeding meer inspanning en energie vereist dan dat vaak gedacht wordt. Een kind zuigt de nieuwe woorden misschien wel op als een spons, maar daarvoor moet de ouder de woorden wel telkens uitspreken en herhalen.
3. De negatieve mening van anderen (zoals de familie, vrienden, religie, media, dominante taalpolitiek).

Er zijn meer nadelen van meertaligheid (zie theoretisch kader) die genoemd worden door Baker (2014) en Orioni (2015), maar deze zijn niet te testen binnen deze doelgroepen en daarom worden deze hier ook niet genoemd.

13. Ik vind het moeilijk om Nederlands te spreken.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat het Nederlands van het kind onderontwikkeld kan zijn.

14a. Ik vind het vervelend om een andere taal (die mijn klasgenootjes niet begrijpen) te spreken als klasgenootjes mij kunnen horen.

Oneens

Neutraal

Eens

14b. Als je ‘eens’ hebt geantwoord wil je dan ook uitleggen waarom?

.....

.....

Uitleg:

Als het kind hier “eens” antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat de mening van anderen als negatief aspect kan worden gezien van meertaligheid. Kinderen kunnen bang zijn om te worden uitgesloten van een groep.

15. Als mijn vriendjes komen spelen wil ik dat mijn ouders Nederlands spreken.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Als het kind hier “eens” antwoordt, dan komt hieruit naar voren dat de mening van anderen als negatief aspect kan worden gezien van meertaligheid.

16. Ik beheers de Nederlandse taal goed.

Oneens

Neutraal

Eens

Uitleg:

Dit is een controlevraag van vraag 13. Als het kind bij vraag 13 “eens” heeft ingevuld, moet het kind bij deze vraag “oneens” invullen. Als het bij vraag 13 “oneens” heeft ingevuld, moet het kind bij deze vraag “eens” invullen.

Overige open vragen

Tot slot rest er nog een open vraag die gesteld wordt het interview. Deze open vragen hebben te maken met de meningen van de kinderen. Er zijn verschillende nadelen van meertaligheid de revue gepasseerd, maar kunnen de kinderen misschien nog meer nadelen benoemen?

17. Denk je dat meertaligheid ook nadelen heeft? Noem eens wat nadelen?

.....

.....

Algemene vragen

18. Hoe oud ben is de informant?
19. Waar is de informant geboren?
20. Wanneer is de informant naar Nederland gekomen? (Alleen antwoorden als informant niet in Nederland geboren is)
21. In welk land is de moeder van de informant geboren?
22. In welk land is de vader van de informant geboren?
23. Wanneer is de moeder van de informant naar Nederland gekomen?
24. Wanneer is de vader van de informant naar Nederland gekomen?
25. Welke talen spreekt de informant?

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de afgenomen interviews aan bod komen en kort worden geanalyseerd. Voor de overzichtelijkheid is dit hoofdstuk verder weer onderverdeeld in sub paragrafen. Omdat de onderzoeksvraag zich ook focust op de verblijfsduur van de informanten, is het van belang om de resultaten te bespreken aan de hand van twee groepen. Dit doe ik telkens door bij elke vraag uit het interview twee tabellen te laten zien. De eerste tabel zijn de informanten die in Nederland geboren zijn, maar ouders uit een ander land of andere landen hebben. De tweede tabel zijn de informanten die niet in Nederland geboren zijn.

4.1 Demografische gegevens

4.1.1 Leeftijd

De kinderen die ik geïnterviewd heb, zaten allemaal in de bovenbouw van twee verschillende basisscholen. In de onderstaande tabel staan de leeftijden van de kinderen. De spreiding is van 9 jaar tot 13 jaar en het gemiddelde is 9,84 jaar.

Aantal kinderen	Leeftijd
9	9
9	10
6	11
1	12
1	12

Tabel 1 – leeftijd informanten

4.1.2 Geboorteland van informant, moeder en vader

In de tabel op de volgende pagina (2a) staat het geboorteland van de informant en de geboortelands van de ouders van de informant. Deze tabel bevat alleen de informanten die geboren zijn in Nederland. In de volgende tabel (2b) staan de overige informanten, die in een ander land dan Nederland zijn geboren. In totaal waren er 11 informanten die Nederland als geboorteland hadden en 14 informanten die in een ander land dan Nederland geboren waren.

Kind	Geboorteland	Geboorteland moeder	Geboorteland vader
6.	Nederland	China	China
8.	Nederland	Turkije	Turkije
9.	Nederland	Duitsland	Nederland
12.	Nederland	Polen	Portugal
13.	Nederland	Bosnië	Bosnië
17.	Nederland	Peru	Rusland
18.	Nederland	Spanje	Spanje
21.	Nederland	Polen	Nederland
22.	Nederland	Zuid-Afrika	Nederland
23.	Nederland	Rusland	Nederland
24.	Nederland	Portugal	Nederland

Tabel 2a – geboorteland informant (Nederland), moeder en vader

Kind	Geboorteland	Geboorteland moeder	Geboorteland vader
1.	Syrië	Syrië	Syrië
2.	Syrië	Syrië / grens Irak	Weet ik niet
3.	Syrië	Syrië	Syrië
4.	Korea	Korea	Korea
5.	India	India	India
7.	Rusland	Rusland	India
10.	Spanje	Spanje	Spanje
11.	Eritrea	Eritrea	Eritrea
14.	India	India	India
15.	Korea	Korea	Korea
16.	India	India	India
19.	Turkije	Turkije	Turkije
20.	VS	India	India
25.	Duitsland	Duitsland	Libië

Tabel 2b – geboorteland informant (buiten NL), moeder en vader

4.1.3 Aankomst Nederland van informant, moeder en vader

In de onderstaande tabellen staan de jaartallen wanneer de informant en zijn/haar ouders naar Nederland zijn gekomen. Als de informant of de vader/moeder in Nederland is geboren dan wordt dat aangegeven met “-”. Het gemiddelde van de aankomst van de moeder is 2004 en het gemiddelde van de aankomst van de vader is 2003. Het gemiddelde van het verblijf in Nederland is 15,9 jaar van de moeder en 16,7 jaar van de vader. De spreiding van het verblijf in Nederland van de moeder is van 25 tot 11 jaar en van 26 tot 11 jaar van de vader.

Informant 9 (aankomst vader), informant 17 (aankomst vader en moeder), informant

21 (aankomst vader), informant 22 (aankomst vader), informant 24 (aankomst vader) zijn niet meegenomen in de bovenstaande berekening omdat de informanten niet het exacte jaartal wisten.

Kind	Aankomst kind	Aankomst moeder	Aankomst vader
6.	-	2005	2005
8.	-	2009	2009
9.	-	2009	Eerder dan 2009
12.	-	2009	2009
13.	-	2006	1994
17.	-	Weet ik niet	Weet ik niet
18.	-	2005	2005
21.	-	2007	-
22.	-	1995	-
23.	-	1998	1998
24.	-	1998	-

Tabel 3a – aankomst Nederland informant (geboorteland NL), moeder en vader.

Kind	Aankomst kind	Aankomst moeder	Aankomst vader
1.	2013	2013	2013
2.	2012	2012	2014
3.	2017	2017	2018
4.	2014	2014	2014
5.	2012	2012	2013
7.	2012	2012	2012
10.	2012	2012	2012
11.	2017	2017	2015
14.	2014	2014	2014
15.	2018	2018	2018
16.	2014	2014	2010
19.	2018	2018	2018
20.	2014	2014	2014
25.	2014	2014	2014

Tabel 3b – aankomst Nederland informant, moeder en vader.

Het gemiddelde van de aankomst van de moeder is 2014 en het gemiddelde van de aankomst van de vader is 2014. Het gemiddelde van het verblijf in Nederland is 5,6 jaar van de moeder en 5,8 jaar van de vader en 5,6 van het kind. Alle informanten zijn tegelijk met hun moeder gekomen. De spreiding van het verblijf in Nederland van de moeder is van 8 tot 2 jaar en van 10 tot 2 jaar van de vader.

4.2 Taalgebruik

4.2.1 Taal informant

In de onderstaande tabellen staat welke talen de informant spreekt. Ik ga de informanten uit tabel 4a met de informanten uit tabel 4b vergelijken. Als eerst ga ik het aantal talen die gesproken worden door de informaten, delen door het aantal informanten. Wanneer een informant een taal slechts deels beheerst, tel ik die mee als een halve taal. De informanten die in Nederland geboren zijn spreken gemiddeld 2,6 talen per persoon. De informanten die niet in Nederland geboren zijn spreken gemiddeld 2,9 talen per persoon. Iedere informant, ongeacht geboorteland, spreekt sowieso Nederlands. De taal die daarna het meest gesproken werd is Engels (15 van de 25 informanten).

Kind	Talen	Kind	Talen
6.	Nederlands, Chinees	1.	Nederlands, Arabisch
8.	Nederlands, Turks	2.	Nederlands, Arabisch, Engels, beetje Frans, beetje Spaans
9.	Nederlands, Turks	3.	Nederlands, Grieks, Arabisch, Engels
12.	Nederlands, Portugees, Engels, Pools	4.	Nederlands, Koreaans
13.	Nederlands, Bosnisch	5.	Nederlands, Engels
17.	Nederlands, Spaans, Engels, Russisch	7.	Nederlands, Engels, Russisch
18.	Nederlands, Spaans	10.	Nederlands, Spaans
21.	Nederlands, Engels, Pools	11.	Nederlands, Tigrinya, beetje Engels, beetje Arabisch
22.	Nederlands, Engels	14.	Nederlands, Hindi, Engels
23.	Nederlands, Russisch	15.	Nederlands, Koreaans
24.	Nederlands, Portugees, Engels	16.	Nederlands, Engels, Hindi
		19.	Nederlands, Turks, Engels
		20.	Nederlands, Engels, Hindi
		25.	Nederlands, Engels, Duits, Arabisch
	Gemiddeld: (28 talen / 11 informanten) = 2,6 talen per persoon		Gemiddeld: (40 talen / 14 informanten) = 2,9 talen per persoon

Tabel 4a – Taal informanten (geboorteland NL)

Tabel 4b – Taal informanten (geboorteland buiten NL)

4.2.2 Taal binnen familie

In de tabellen op de volgende pagina staat welke talen de informant spreekt met familieleden.

Een vergelijking tussen de informanten uit tabel 5a met de informanten uit tabel 5b laat zien dat twee van de elf informanten met Nederland als geboorteland Nederlands spreekt met de moeder. Acht van de elf informanten met Nederland als geboorteland spreekt Nederlands met de vader. Twee van de veertien informanten met een ander land dan Nederland als geboorteland spreekt Nederlands met de moeder. Eén van de veertien informanten met een ander land dan Nederland als geboorteland spreekt Nederlands met de vader. Geconcludeerd kan worden dat er vaker Nederlands gesproken wordt met de vader door de informanten met Nederland als geboorteland. Dit kan komen omdat de vader Nederlands als moedertaal heeft, zoals bij informanten 9, 21, 22, 23 en 24. Een andere reden voor het gebruik van Nederlands in communicatie met de vader is de lange tijd die de vader als in Nederland is, zoals bij informant 13. De vader van informant 13 is al sinds 1994 in Nederland, maar is niet in Nederland geboren. De reden dat er maar weinig Nederlands gesproken wordt met de moeder van de informant met Nederland als geboorteland is dat de geboortelands van de moeders in alle 11 gevallen buiten Nederland liggen. Een vergelijking tussen de taal die gesproken wordt tussen de **oudere broer en/of zus** en de **jongere broer en/of zus** van de informanten laat zien dat vier van de vier informanten met Nederland als geboorteland met een oudere broer/zus Nederlands spreekt met die broer/zus. Vier van de zeven informanten met Nederland als geboorteland met een jongere broer/zus spreekt Nederlands met die broer/zus. Geconcludeerd kan worden dat er met de oudere broer/zus vaker (100%) Nederlands wordt gesproken dan met de jongere broer/zus (57%).

Vier van de zes informanten met een ander land dan Nederland als geboorteland met een oudere broer/zus spreekt Nederlands met die broer/zus. Vier van de negen informanten met een ander land dan Nederland als geboorteland met een jongere broer/zus spreekt Nederlands met die broer/zus. Ook bij deze resultaten komt naar voren dat er met de oudere broer/zus vaker (67%) Nederlands wordt gesproken dan met de jongere broer/zus (44%).

Volgens Orioni (2015) spreken **drie- of meertalige broertjes en zusjes** onderling nooit de thuistalen, terwijl tweetalige kinderen dat juist weer wel doen. In mijn resultaten is te zien dat alle drie- of viertalige informanten die in Nederland geboren zijn (12, 17, 21, 24) wel

de thuistaal spreken met hun broers/zussen en/of broertjes/zusjes. Dit in tegenstelling tot de drie- of viertalige informanten die niet in Nederland geboren zijn. Informant nummer 2 spreekt Nederlands met zijn of haar broer/zus, terwijl de thuistaal Arabisch is. Informant 3 spreekt Grieks met zijn of haar broer/zus, terwijl de thuistalen Nederlands en Arabisch zijn. Informant 16 spreekt Nederlands met zijn of haar broertje/zusje, terwijl de thuistalen Hindi en Engels zijn. Tot slot spreekt informant 25 Nederlands met zijn of haar broertje/zusje, terwijl de thuistalen Duits en Arabisch zijn. Deze resultaten uit mijn interview komen dus niet overeen met de resultaten van Orioni (2015).

Een andere bevinding van Orioni (2015) was dat kinderen waarvan de **ouders uit hetzelfde land komen**, onderling altijd de thuistaal spreken. Van de in totaal 9 informanten met ouders uit hetzelfde land spraken 8 informanten de thuistaal met de broers en zussen. 1 informant had geen broers of zussen. Dit betekent dus dat alle informanten onderling de thuistaal spraken, en dit komt overeen met de bevinding van Orioni (2015).

Tot slot kwam Orioni (2015) ook tot de conclusie dat **tweetalige kinderen met één anderstalige ouder** onderling zowel de thuistaal als de schooltaal spreken. Alle tweetalige informanten met één anderstalige ouder (9, 22, 23, 24) spreken inderdaad onderling zowel de thuistaal als de schooltaal.

Kind	Moeder	Vader	Oudere broer/zus	Jongere broer/zus	Opa/oma	Oom/tante	Neef/nicht
6.	Chinees	Chinees	-	Nederlands Chinees	Chinees	Chinees	Chinees
8.	Nederlands Turks	Nederlands Turks	-	Turks	Turks	Nederlands Turks	Nederlands Turks
9.	Nederlands Turks	Nederlands Turks	-	Nederlands Turks	Turks	Nederlands Turks	Nederlands Turks
12.	Pools	Pools	-	Pools	Pools Portugees	Pools Portugees	Portugees
13.	Bosnisch	Bosnisch Nederlands	Nederlands	-	Bosnisch	Bosnisch Nederlands	Nederlands
17.	Spaans	Nederlands Engels	-	Engels	Spaans Russisch Engels	Spaans	Spaans
18.	Spaans	Spaans	-	Nederlands Spaans	Spaans	Spaans	Spaans
21.	Pools Engels	Nederlands	-	Nederlands	Nederlands Pools	Nederlands Pools	Nederlands Pools
22.	Engels	Nederlands	Nederland Engels	-	Nederlands	Nederlands Engels	Nederlands Engels
23.	Russisch	Nederlands	Nederlands Russisch	-	-	Nederlands Russisch	Nederlands
24.	Portugees	Nederlands	Nederlands	-	Nederlands, Portugees	Nederlands, Portugees	Nederlands, Portugees

Tabel 5a – taal binnen familie (geboorteland NL)

Kind	Moeder	Vader	Oudere broer/zus	Jongere broer/zus	Opa/oma	Oom/tante	Neef/nicht
1.	Arabisch	Arabisch	Nederlands Arabisch	Nederlands Arabisch	Arabisch	Arabisch	Arabisch
2.	Arabisch	Arabisch	Nederlands	-	Nederlands, Arabisch	Nederlands Arabisch Engels	Nederlands
3.	Nederlands Arabisch	Arabisch	Nederlands Grieks	-	-	-	-
4.	Koreaans	Koreaans	-	Koreaans	Koreaans	Koreaans	Koreaans
5.	Engels	Engels	-	Nederlands Engels	Engels	-	-
7.	Russisch Engels	Nederlands Engels	Nederlands Russisch Engels	-	Engels	Engels	-
10.	Spaans	Spaans	-	Spaans	Spaans	Spaans	Spaans
11.	Tigrinya	Tigrinya Arabisch	-	Tigrinya	Tigrinya	Tigrinya	Engels
14.	Engels	Engels	-	-	Hindi	Engels	Engels
15.	Koreaans	Koreaans	-	Koreaans	-	Koreaans	-
16.	Hindi	Engels	-	Nederlands	Engels Hindi	Hindi	Engels Hindi
19.	Nederlands Turks	Turks	Turks	-	Turks	Turks	Turks
20.	Engels	Engels	Engels	Engels	Engels	Engels	Engels
25.	Duits	Arabisch	-	Nederlands	Duits	Arabisch, Engels	Arabisch, Engels

Tabel 5b – taal binnen familie

4.2.3 Taal buiten familie

In de tabellen op de volgende pagina staat welke talen de informant spreekt met mensen buiten de familie. Van de informanten die **in Nederland geboren** zijn, sprak iedereen Nederlands met zijn of haar vriendinnetjes/vriendjes op school en buiten school. Een enkeling sprak ook een andere taal met vriendinnetjes/vriendjes buiten school en één informant gaf aan zowel Nederlands als Chinees te spreken met een vriendinnetje op school. Van de informanten die **niet in Nederland geboren** zijn, sprak ook iedereen Nederlands met zijn of haar vriendinnetjes/vriendjes op school en buiten school. Een enkeling sprak ook een andere taal met vriendinnetjes/vriendjes buiten school en twee informanten gaven aan zowel Nederlands als Engels te spreken met een vriendjes en vriendinnetje op school. Geconcludeerd kan worden dat er tussen beide groepen geen groot verschil valt te ontdekken.

Kind	Vriendinnetjes/vriendjes op school	Vriendinnetjes/ vriendjes buiten school
6.	Nederlands, Chinees	Nederlands, Chinees
8.	Nederlands	Nederlands
9.	Nederlands	Nederlands
12.	Nederlands	Nederlands
13.	Nederlands	Nederlands
17.	Nederlands	Nederlands
18.	Nederlands	Nederlands, Spaans
21.	Nederlands	Nederlands
22.	Nederlands	Nederlands
23.	Nederlands	Nederlands, Russisch
24.	Nederlands	Nederlands, Portugees

Tabel 6a – taal buiten familie (geboorteland NL)

Kind	Vriendinnetjes/vriendjes op school	Vriendinnetjes/ vriendjes buiten school
1.	Nederlands	Nederlands, Arabisch
2.	Nederlands	Engels
3.	Nederlands	Nederlands
4.	Nederlands	Koreaans
5.	Nederlands	Engels
7.	Nederlands	Nederlands, Engels
10.	Nederlands	Spaans
11.	Nederlands	Nederlands
14.	Nederlands	Nederlands, Engels
15.	Nederlands	Nederlands
16.	Nederlands, Engels	Nederlands, Engels
19.	Nederlands	Nederlands
20.	Nederlands, Engels	Nederlands
25.	Nederlands	Nederlands

Tabel 6b – taal buiten familie

4.2.4 Taal media en lezen

In de onderstaande tabellen staat welke talen de informant gebruikt voor het lezen van boeken, sociale media en televisie kijken. De meeste informanten lazen boeken in het Nederlands, namelijk 91% van de informanten die in Nederland waren geboren en 71% van de informanten die niet in Nederland waren geboren.

Het merendeel van de informanten gebruikte geen sociale media. De informanten die wel sociale media gebruikten deden dit vooral in het Nederlands en Engels.

Tot slot keek 91% van de informanten die in Nederland waren geboren naar televisie in het Nederlands. Dit in tegenstelling tot maar 50% van de informanten die niet in Nederland waren geboren. Geconcludeerd kan worden dat de informanten die in Nederland geboren waren, vaker Nederlandse boeken lazen en vaker naar Nederlandse televisie keken dan de informanten die niet in Nederland geboren waren. Dit zou kunnen omdat de in Nederland geboren informanten vaardiger zijn in het Nederlands en daarom vaker naar Nederlandse televisie keken en Nederlandse boeken lazen. Een andere reden voor het hogere gebruik van televisie/boeken door informanten die in Nederland geboren waren is dat hoe meer een informant gebruik maakt van deze media, hoe vaardiger hij wordt in het Nederlands. Het kijken naar Nederlandse televisie en/of het lezen van Nederlandse boeken is namelijk ook een vorm van taalinput.

Het is lastig om te zeggen of alle informanten geletterd waren in twee of meerdere talen. Informant 9 bijvoorbeeld, geeft aan alleen boeken in het Nederlands te lezen en ook alleen televisie te kijken in het Nederlands. Deze informant kan echter wel geletterd zijn in twee of meerdere talen omdat ik namelijk alleen gevraagd heb naar de taal/talen die zij het meest gebruikten.

Kind	Boeken lezen	Sociale media	Televisie kijken
6.	Nederlands	-	Chinees
8.	Nederlands	-	Nederlands, Engels, Turks
9.	Nederlands	-	Nederlands
12.	Nederlands	-	Nederlands
13.	Nederlands	Nederlands	Nederlands, Engels
17.	Nederlands, Engels	Engels	Nederlands
18.	Nederlands	-	Nederlands, Spaans
21.	Nederlands, Engels	Engels	Nederlands, Pools
22.	Engels	Engels	Nederlands
23.	Nederlands	Nederlands	Nederlands, Russisch
24.	Nederlands	-	Nederlands, Portugees, Engels

Tabel 7a – taal media en lezen (geboorteland NL)

Kind	Boeken lezen	Sociale media	Televisie kijken
1.	Nederlands	Nederlands	Nederlands, Arabisch
2.	Nederlands	Nederlands, Engels	Engels
3.	Nederlands	-	Nederlands, Arabisch
4.	Koreaans	-	Koreaans
5.	Nederlands	-	Engels
7.	Nederlands, Engels	-	Nederlands, Engels, Russisch
10.	Spaans	-	Spaans
11.	Nederlands, Engels, Tigrinya	Tigrinya	Nederlands, Engels, Tigrinya, Arabisch
14.	Engels	-	Engels
15.	Koreaans	-	Nederlands
16.	Nederlands, Engels, Hindi	Engels	Engels
19.	Nederlands, Turks	-	Turks
20.	Nederlands, Engels	Engels	Nederlands, Engels
25.	Nederlands	Nederlands	Nederlands, Arabisch, Duits, Engels

Tabel 7b – taal media en lezen

4.3 Sociaal netwerk

In de tabellen op de volgende pagina staan drie stellingen:

Stelling 1: “Er zitten kinderen bij mij op school die een andere cultuur hebben dan ik.”.

Stelling 2: “Ik heb vriendjes met ouders die in een ander land zijn geboren dan mijn eigen ouders.”.

Stelling 3: “Ik heb geen vriendjes die net als ik zelf een andere taal dan het Nederlands spreken.”.

Op deze drie stellingen konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 1, 2, 3

Alle informanten, zowel de informanten die geboren waren in Nederland als buiten Nederland, gaven dezelfde antwoorden. Op stelling 1 en 2 werd door de informanten allemaal ‘eens’ geantwoord en op stelling 3 werd door de informanten allemaal ‘oneens’ geantwoord. Geconcludeerd kan worden dat er geen verschil is tussen de beide informantengroepen.

Wel kan geconcludeerd worden dat alle informanten in staat zijn om een brug te kunnen slaan tussen culturen, gemeenschappen en landen.

Kind	1. Er zitten kinderen bij mij op school die een andere cultuur hebben dan ik.			2. Ik heb vriendjes met ouders die in een ander land zijn geboren dan mijn eigen ouders.			3. Ik heb geen vriendjes die net als ik zelf een andere taal dan het Nederlands spreken.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
6.			X			X	X		
8.			X			X	X		
9.			X			X	X		
12.			X			X	X		
13.			X			X	X		
17.			X			X	X		
18.			X			X	X		
21.			X			X	X		
22.			X			X	X		
23.			X			X	X		
24.			X			X	X		

Tabel 8a – drie stellingen sociaal netwerk (geboorteland NL)

Kind	1. Er zitten kinderen bij mij op school die een andere cultuur hebben dan ik.			2. Ik heb vriendjes met ouders die in een ander land zijn geboren dan mijn eigen ouders.			3. Ik heb geen vriendjes die net als ik zelf een andere taal dan het Nederlands spreken.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
1.			X			X	X		
2.			X			X	X		
3.			X			X	X		
4.			X			X	X		
5.			X			X	X		
7.			X			X	X		
10.			X			X	X		
11.			X			X	X		
14.			X			X	X		
15.			X			X	X		
16.			X			X	X		
19.			X			X	X		
20.			X			X	X		
25.			X			X	X		

Tabel 8b – drie stellingen sociaal netwerk

4.4 Voordelen meertaligheid

4.4.1 Culturele voordelen

In de onderstaande tabellen staat één stelling:

Stelling 4: “Ik vind het leuk dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn”.

Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 4

Alle informanten, zowel de informanten die geboren waren in Nederland als buiten Nederland, gaven dezelfde antwoorden. Ze zijn het er namelijk mee eens, dus ze staan positief tegenover het feit dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn. Geconcludeerd kan worden dat er geen verschil is tussen de beide informantengroepen.

Wel kan geconcludeerd worden dat alle informanten een gevoel voor multiculturalisme hebben en mogelijk tolerantie voor culturele verschillen.

	4. Ik vind het leuk dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn.		
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
6.			X
8.			X
9.			X
12.			X
13.			X
17.			X
18.			X
21.			X
22.			X
23.			X
24.			X

Tabel 9a – stelling diversiteit in Nederland (geboorteland NL)

4. Ik vind het leuk dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn.			
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
1.			X
2.			X
3.			X
4.			X
5.			X
7.			X
10.			X
11.			X
14.			X
15.			X
16.			X
19.			X
20.			X
25.			X

Tabel 9b – stelling diversiteit in Nederland

In de tabellen op de volgende pagina staat één stelling:

Stelling 5: “Ik heb vriendjes met een ander geloof dan ik”. Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden. Tevens moesten ze daarna de vraag beantwoorden welk geloof zij zelf hadden en welk geloof hun vriendjes hadden.

Stelling 5

Alle informanten, zowel de informanten die geboren waren in Nederland als buiten Nederland, gaven dezelfde antwoorden, op één informant na (6). Echter vertelde deze informant dat hij met niet veel vriendjes speelde, waardoor dit antwoord verwaarloosbaar is. Er kan dus geconcludeerd worden dat er geen verschil is tussen de beide informantengroepen.

Wel kan geconcludeerd worden dat alle informanten openstaan voor vriendschap met leeftijdsgenoten van een ander geloof.

5. Ik heb vriendjes met een ander geloof dan ik.				Mijn geloof is:	Het geloof van mijn vriendjes is:
Kind	Oneens	Neutraal	Eens		
6.	x ²			Geen geloof	-
8.			x	Moslim	Christen
9.			x	Moslim	Geen geloof
12.			x	Geen geloof	Moslim
13.			x	Moslim	Katholiek
17.			x	Christen	Moslim / geen geloof
18.			x	Geen geloof	Moslim
21.			x	Christen	Moslim / geen geloof
22.			x	Christelijk	Moslim / geen geloof
23.			x	Christelijk	Geen geloof
24.			x	Christelijk	Geen geloof

Tabel 10a – stelling godsdienst (geboorteland NL)

2 Speelt niet met veel verschillende vriendjes.

5. Ik heb vriendjes met een ander geloof dan ik.				Mijn geloof is:	Het geloof van mijn vriendjes is:
Kind	Oneens	Neutraal	Eens		
1.			x	Moslim	Geen geloof
2.			x	Christen	Moslim
3.			x	Moslim	Geen geloof
4.			x	Geen geloof	Moslim, geen geloof
5.			x	Geen geloof	Geen geloof
7.			x	Geen geloof	Christen
10.			x	Geen geloof	Moslim
11.			x	Christen	Geen geloof / moslim
14.			x	Hindoeïsme	Geen geloof
15.			x	Geen geloof	Moslim
16.			x	Hindoe	Moslim / geen geloof
19.			x	Moslim	Geen geloof
20.			x	Geen geloof	Moslim
25.			x	Moslim	Geen geloof

Tabel 10b – stelling godsdienst

4.4.2 Cognitieve voordelen

In de tabellen op de volgende pagina staan twee stellingen:

Stelling 6: “Het leren van de Engelse taal (in groep 7/8) vind ik makkelijk.”.

Stelling 7: “Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes.”.

Op deze twee stellingen konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 6:

82% van de informanten die in Nederland geboren waren, vonden het leren van de Engelse taal makkelijk. 18% antwoordde ‘neutraal’ en niemand vond het leren van de Engelse taal moeilijk. 86% van de informanten die niet in Nederland geboren waren, vonden het leren van de Engelse taal makkelijk. Niemand antwoordde ‘neutraal’ en 14% vond het leren van de Engelse taal moeilijk. Geconcludeerd kan worden dat de informanten die in Nederland geboren waren meer moeite hebben met het leren van de Engelse taal dan de informanten die niet in Nederland geboren waren. Omdat de meeste informanten het leren van de Engelse taal makkelijk vonden, kan geconcludeerd worden dat meertaligheid een springplank kan zijn naar andere talen. Dat het leren van het Engels door beide groepen vooral makkelijk wordt gevonden kan ook komen doordat in Nederland veel media in het Engels wordt aangeboden, denk hierbij aan Engelse televisieprogramma’s, Engelse internetsites, etc.

Stelling 7:

27% van de informanten die in Nederland geboren waren, dachten dat ze betere cijfers haalden dan hun eentalige klasgenootjes. 18% antwoordde ‘neutraal’ en 55% dacht dat ze geen betere cijfers haalden dan hun eentalige klasgenootjes. 21% van de informanten die niet in Nederland geboren waren, dachten dat ze betere cijfers haalden dan hun eentalige klasgenootjes. Niemand antwoordde ‘neutraal’ en 79% dacht dat ze geen betere cijfers haalden dan hun eentalige klasgenootjes. Er waren meer informanten (79%) die niet in Nederland geboren waren die dachten dat ze **geen betere cijfers** zouden halen dan hun leeftijdsgenootjes dan informanten (55%) die in Nederland geboren waren. Dit is een verschil van 24%. De informanten lijken over het algemeen negatief te denken over hun eigen prestaties, wat een interessant resultaat is.

Vanuit het perspectief van de ouders en wat Baker (2014) en Orioni (2015) ook beschrijven in de literatuur, zouden meertalige kinderen betere leerresultaten halen dan eentalige kinderen. Het is interessant om te zien dat kinderen hier zelf anders over denken. Dit kan te maken hebben met bescheidenheid of omdat ze het zelf niet goed kunnen inschatten. Ook zijn de tweede groep informanten natuurlijk korter in Nederland, waardoor ze wellicht minder kennis hebben van het Nederlands.

Kind	6. Het leren van de Engelse taal (in groep 7/8) vind ik makkelijk.			7. Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
6.			X	X		
8.			X			X
9.		X		X		
12.			X		X	
13.		X				X
17.			X	X		
18.			X	X		
21.			X	X		
22.			X	X		
23.			X		X	
24.			X			X

Tabel 10a – stellingen cognitieve voordelen (geboorteland NL)

Kind	6. Het leren van de Engelse taal (in groep 7/8) vind ik makkelijk.			7. Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
1.			X			X
2.			X			X
3.			X	X		
4.	X			X		
5.			X	X		
7.			X			X
10.	X			X		
11.			X	X		
14.			X	X		
15.			X	X		
16.			X	X		
19.			X	X		
20.			X	X		
25.			X	X		

Tabel 10b – stellingen cognitieve voordelen

4.4.3 Economische voordelen

In de tabellen op de volgende pagina staat één stelling:

Stelling 8: “Ik denk dat ik later een grotere kans heb om een goede baan te vinden doordat ik meerdere talen beheers.”.

Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 8

64% van de informanten die in Nederland geboren waren, dachten dat ze later een grotere kans hebben om een goede baan te vinden doordat ze meerdere talen beheersen. 36% antwoordde ‘neutraal’ en niemand dacht dat ze later geen grotere kans hebben om een goede baan te vinden doordat ze meerdere talen beheersen.

58% van de informanten die niet in Nederland geboren waren, dachten dat ze later een grotere kans hebben om een goede baan te vinden doordat ze meerdere talen beheersen.

21% antwoordde ‘neutraal’ en 21% dacht dat ze later geen grotere kans hebben om een goede baan te vinden doordat ze meerdere talen beheersen.

Geconcludeerd kan worden dat de meerderheid van alle informanten dacht dat ze later een grotere kans zouden hebben om een goede baan te vinden doordat ze meerdere talen beheersen. Van de groep informanten die in Nederland geboren waren dacht niemand dat ze later geen grote kans zouden hebben op een baan en van de andere groep informanten die niet in Nederland geboren waren, dacht 21% dat ze later geen grotere kans zouden hebben om een goede baan te vinden. Dit is een interessant verschil. De tweede groep kan zich achtergesteld voelen doordat ze later in Nederland zijn gekomen of wellicht denken dat ze minder kansen hebben dan de eerste groep. Dit is een interessant onderwerp voor eventueel vervolgonderzoek.

8. Ik denk dat ik later een grotere kans heb om een goede baan te vinden doordat ik meerdere talen beheers.			
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
6.		x	
8.			x
9.		x	
12.			x
13.			x
17.			x
18.			x
21.			x
22.			x
23.		x	
24.		x	

Tabel 11a – stelling economische voordelen (geboorteland NL)

8. Ik denk dat ik later een grotere kans heb om een goede baan te vinden doordat ik meerdere talen beheers.			
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
1.			x
2.			x
3.			x
4.	x		
5.		x	
7.			x
10.		x	
11.	x		
14.			x
15.	x		
16.			x
19.			x
20.			x
25.		x	

Tabel 11b – stelling economische voordelen

4.4.4 Overige voordelen

In de tabellen op de volgende pagina benoemen de informanten welke andere voordelen van meertaligheid zij nog kunnen bedenken. Verder staat er in de onderstaande tabel één stelling:

Stelling 9: “Ik ben blij met mijn meertalige opvoeding.”.

Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 9

Alle informanten, zowel de informanten die geboren waren in Nederland als buiten Nederland, gaven aan dat ze blij waren met hun meertalige opvoeding. Er kan dus geconcludeerd worden dat er geen verschil is tussen de beide informantengroepen. Dit is ook wat Orioni (2015) beschrijft in haar boek. “Overigens beschouwen niet alleen ouders hun meertalige opvoeding als een mooi cadeau aan hun kind, maar hebben alle ondervraagde meertalige kinderen volmondig ‘ja’ geantwoord op de vraag of ze blij waren met hun meertalige opvoeding!” (Orioni, 2015).

De informanten moesten ook wat meer voordelen van meertaligheid proberen te benoemen. Veruit de meeste informanten antwoorden iets in de trant van ‘ik kan meer mensen begrijpen/verstaan.’. Dit komt ook overeen met wat Orioni schrijft in haar boek: “Meertaligen vinden het fantastisch dat ze twee of drie talen spreken en dat ‘zonder dat het veel moeite kost’, zeggen ze. Ook al voelen sommige kinderen zich soms anders dan anderen of kennen ze soms een woordje niet of zijn dat woordje vergeten, of halen de talen door elkaar. De voordelen wegen niet op tegen de nadelen, vinden ze allemaal.” (Orioni, 2015). Tussen de antwoorden van de twee groepen informanten is verder geen groot verschil zichtbaar.

Kind	Probeer wat meer voordelen van meertaligheid te benoemen:	9. Ik ben blij met mijn meertalige opvoeding.		
		Oneens	Neutraal	Eens
6.	Dat je met meer mensen kan praten.			x
8.	Het is handig als mensen ook Turks en Nederlands praten, net zoals ik.			x
9.	Ik kan andere talen ook een beetje verstaan zoals Duits en Arabisch.			x
12.	Het is handig dat je de taal kan spreken van het vakantieland. Het is ook leuk om meer talen te spreken. Thuis spreken we alleen Pools.			x
13.	Dat je anders bent dan andere kinderen. Er zijn niet zoveel mensen uit Bosnië hier, dus dat is wel speciaal.			x
17.	We kunnen in andere landen meer verstaan als we bijvoorbeeld op vakantie gaan.			x
18.	Ik kan sneller andere talen leren en ik kan met meer mensen spreken.			x
21.	Dat ik met andere mensen kan spreken en meer kan begrijpen.			x
22.	Dat ik kan gamen met meer mensen.			x
23.	Dat als ik in Nederland Russisch praat met mijn ouders, dat niet iedereen me verstaat. Ik kan zo geheimen vertellen.			x
24.	Het is makkelijker om vrienden te maken.			x

Tabel 12a – stelling en open vraag overige voordelen (geboorteland NL)

Kind	Probeer wat meer voordelen van meertaligheid te benoemen:	9. Ik ben blij met mijn meertalige opvoeding.		
		Oneens	Neutraal	Eens
1.	Dat ik kan praten en dat sommige mensen mij niet kunnen verstaan. Geheimpjes vertellen.			x
2.	Ik kan sneller andere talen leren. Ik wil graag Duits leren. Ik hoor ook slechte dingen in bijvoorbeeld het Arabisch en als ik hoor dat iemand iets gestolen heeft kan ik de politie bellen. Ik kan ook met andere mensen praten en ik kan ze helpen.			x
3.	Dat ik Nederlands kan spreken.			x
4.	Ik vind het leuk om Koreaans te praten omdat ik dan met Koreaanse kinderen kan praten en spelen.			x
5.	Ik kan mensen helpen die een andere taal spreken, bijvoorbeeld in een winkel.			x
7.	Weet ik niet.			x
10.	Ik kan op school Spaanse kinderen helpen en met meer mensen praten. Ik denk dat ik meer vrienden kan maken met mensen uit verschillende culturen.			x
11.	Ik kan met veel meer mensen spreken dan mensen die maar één taal spreken. Ik ben ook bevriend met veel mensen en ik kan meer mensen helpen.			x
14.	Ik vind het leuk. Ik heb vanzelf Engels geleerd via papa en mama.			x
15.	Spelen met veel kinderen uit verschillende landen.			x
16.	Dan leer je de cultuur van andere landen beter kennen.			x
19.	Het is een goed gevoel om met meer mensen te kunnen praten.			x
20.	Ik kan met iedereen praten.			x
25.	Dat je verschillende mensen uit andere landen kunt begrijpen.			x

Tabel 12b – stelling en open vraag overige voordelen

4.5 Nadelen meertaligheid

In de onderstaande tabellen staat één stelling:

Stelling 10: “Ik vind het moeilijk om Nederlands te spreken.”.

Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Stelling 10

73% van de informanten die in Nederland geboren waren vond het niet moeilijk om Nederlands te spreken. 18% antwoordde ‘neutraal’ en dit was voornamelijk omdat ze soms foutjes maakten tijdens het spreken van het Nederlands. Slechts 9% (1 informant) had moeite met de uitspraak en daarom heeft deze informant voor ‘eens’ gekozen.

79% van de informanten die niet in Nederland geboren waren vond het niet moeilijk om Nederlands te spreken. 7% (1 informant) antwoordde ‘neutraal’ en 14% vond het moeilijk om Nederlands te spreken. Geconcludeerd kan worden dat de meerderheid van de beide groepen het niet moeilijk vonden om Nederlands te spreken. De informanten die niet in Nederland waren geboren vonden het spreken van het Nederlands moeilijker dan de informanten die wel in Nederland waren geboren. Dit verschil (9% versus 14%) is echter wel heel klein.

	10. Ik vind het moeilijk om Nederlands te spreken.		
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
6.	x		
8.			x ¹
9.	x		
12.	x		
13.	x		
17.	x		
18.	x		
21.		x ²	
22.		x ²	
23.	x		
24.	x		

Tabel 13a – Nadelen 1 (geboorteland NL)

1 Moeite met de uitspraak

2 Maakt soms foutjes

	10. Ik vind het moeilijk om Nederlands te spreken.		
Kind	Oneens	Neutraal	Eens
1.	x		
2.			x
3.		x	
4.			x
5.	x		
7.	x		
10.	x		
11.	x		
14.	x		
15.	x		
16.	x		
19.	x		
20.	x		
25.	x		

Tabel 13b – Nadelen 1

In de onderstaande tabellen staat één stelling:

Stelling 11: “Ik vind het vervelend om een andere taal (die mijn klasgenootjes niet begrijpen) te spreken als klasgenootjes mij kunnen horen.”.

Op deze stelling konden de informanten “oneens”, “neutraal”, en “eens” antwoorden.

Als de informant “eens” had geantwoord, moest er nog een extra vraag beantwoord worden.

Stelling 11

91% van de informanten die in Nederland geboren waren vonden het niet vervelend om een andere taal te spreken als klasgenootjes hun konden horen. Slechts 9% (1 informant) had hier wel moeite mee omdat de informant zich soms vergist in de woorden en dan dus iets fout zegt.

71% van de informanten die niet in Nederland geboren waren vonden het niet vervelend om een andere taal te spreken als klasgenootjes hun konden horen. 7% (1 informant) antwoordde ‘neutraal’ en 21% vond het wel vervelend om een andere taal te spreken als klasgenootjes hun konden horen. Een informant was bang dat hij/zij zou worden uitgelachen, een andere informant zei dat hij niet van Syrische mensen hield en dat de

Syrische mensen gemeen waren. Deze informant sprak daarom het liefst in het Nederlands en geen Arabisch. De laatste informant wist niet goed te benoemen waarom hij het vervelend vond om een andere taal te spreken als klasgenootjes hem/haar konden horen. Geconcludeerd kan worden dat de informanten die niet in Nederland waren geboren het vervelender vonden om een andere taal te spreken die hun klasgenootjes niet begrijpen dan de informanten die wel in Nederland waren geboren. Gezien de antwoorden van de informanten komt dit omdat de informanten bang zijn dat de andere taal een negatieve connotatie heeft voor klasgenootjes.

	11. Ik vind het vervelend om een andere taal (die mijn klasgenootjes niet begrijpen) te spreken als klasgenootjes mij kunnen horen.			Als je 'eens' hebt geantwoord wil je dan ook uitleggen waarom?
	Kind	Oneens	Neutraal	
6.	x			-
8.	x			-
9.	x			-
12.				x Omdat ik me soms vergis met de woorden en dan iets fout zeg.
13.	x			-
17.	x			-
18.	x			-
21.	x			-
22.	x			-
23.	x			-
24.	x			-

Tabel 14a – Nadelen 2 (geboorteland NL)

Kind	11. Ik vind het vervelend om een andere taal (die mijn klasgenootjes niet begrijpen) te spreken als klasgenootjes mij kunnen horen.			Als je 'eens' hebt geantwoord wil je dan ook uitleggen waarom?
	Oneens	Neutraal	Eens	
1.		x		-
2.			x	Ik ben bang dat ze mij gaan uitlachen.
3.			x	Omdat ik niet van Syrische mensen houd. Syrische mensen zijn gemeen.
4.	x			-
5.	x			-
7.	x			-
10.	x			-
11.	x			-
14.	x			-
15.			x	Weet ik niet
16.	x			-
19.	x			-
20.	x			-
25.	x			-

Tabel 14b – Nadelen 2

In de tabellen op de volgende pagina staan twee stellingen:

Stelling 12: "Als mijn vriendjes komen spelen wil ik dat mijn ouders Nederlands spreken."

Stelling 13: "Ik beheers de Nederlandse taal goed."

Op deze stelling konden de informanten "oneens", "neutraal", en "eens" antwoorden.

Stelling 12

63% van de informanten die in Nederland waren geboren vonden dat hun ouders Nederlands moesten spreken als vriendjes kwamen spelen. 36% van de informanten vonden dat hun ouders geen Nederlands hoefden te spreken als vriendjes kwamen spelen. 29% van de informanten die niet in Nederland waren geboren vonden dat hun ouders Nederlands moesten spreken als vriendjes kwamen spelen. 7% (1 informant) antwoordde 'neutraal' en 64% van de informanten vonden dat hun ouders geen Nederlands hoefden te spreken als vriendjes kwamen spelen.

Het grote verschil tussen de informanten die in Nederland waren geboren en vonden dat hun ouders Nederlands moesten spreken en de informanten die **niet** in Nederland waren geboren en vonden dat hun ouders Nederlands moesten spreken (63% versus 29%) kan

komen omdat er wellicht ouders zijn die geen Nederlands kunnen spreken. Het gemiddelde aankomstjaar van de ouders van de informanten die niet in Nederland zijn geboren is namelijk 2014. Het gemiddelde aankomstjaar van de ouders van de informanten die wel in Nederland zijn geboren is namelijk 2004 voor de moeder en 2003 voor de vader. Het is dus aannemelijk dat de ouders die langer in Nederland zijn beter Nederlands spreken dan de ouders die minder lang in Nederland zijn.

Stelling 13

Alle informanten die in Nederland waren geboren vonden dat zij de Nederlandse taal goed beheersten. 93% van de informanten die niet in Nederland waren geboren vonden dat zij de Nederlandse taal goed beheersten. Slecht 7% (1 informant) antwoordde 'neutraal'.

Geconcludeerd kan worden dat de informanten die in Nederland waren geboren vonden dat ze de Nederlandse taal beter beheersten dan de informanten die niet in Nederland waren geboren.

Kind	12. Als mijn vriendjes komen spelen wil ik dat mijn ouders Nederlands spreken.			13. Ik beheers de Nederlandse taal goed.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
6.	x					x
8.			x			x
9.			x			x
12.			x			x
13.			x			x
17.			x			x
18.			x			x
21.	x					x
22.			x			x
23.	x					x
24.	x					x

Tabel 15a – Nadelen 3 (geboorteland NL)

Kind	12. Als mijn vriendjes komen spelen wil ik dat mijn ouders Nederlands spreken.			13. Ik beheers de Nederlandse taal goed.		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
1.	x					x
2.		x				x
3.			x			x
4.	x				x	
5.			x			x
7.	x					x
10.	x					x
11.	x					x
14.	x					x
15.	x					x
16.			x			x
19.			x			x
20.	x					x
25.	x					x

Tabel 15b – Nadelen 3

In de tabellen op de volgende pagina benoemen de informanten welke andere nadelen van meertaligheid zij nog kunnen bedenken.

Vraag 14

De informanten die in Nederland waren geboren gaven verschillende antwoorden op de vraag of ze nog meer nadelen van meertaligheid konden bedenken. De meeste antwoorden gingen over de communicatie (informant 8, 12, 18, 22, 23). Een ander antwoord ging over eventuele problemen (informant 6). De overige informanten wisten geen andere nadelen te benoemen.

De informanten die niet in Nederland waren geboren gaven ook verschillende antwoorden op de vraag of ze nog meer nadelen van meertaligheid konden bedenken. De meeste antwoorden gingen over de communicatie (informant 1, 2, 16, 25). Een ander antwoord ging over eventuele problemen (informant 10). Twee antwoorden gingen over de cognitie (informant 5, 7). De overige informanten wisten geen andere nadelen te benoemen.

In tegenstelling tot de informanten die in Nederland geboren waren, werd er door de informanten die **niet** in Nederland geboren waren twee extra nadelen benoemd. Deze nadelen hadden te maken met cognitie. Deze twee belangrijke nadelen “ik moet meer oefenen” en “soms als ik iets in het Russisch hoor, snap ik niet alles”, worden niet benoemd door de andere groep. Dit zou kunnen betekenen dat de informanten die niet in Nederland

waren geboren, meer moeite hebben met meertaligheid dan de informanten die wel in Nederland waren geboren. Ook benoemde 54% van de informanten die in Nederland waren geboren de nadelen van meertaligheid, ten opzichte van 64% van de informanten die niet in Nederland waren geboren. Die laatste groep wist dus meer nadelen te benoemen dan de eerste groep.

Kind	14. Probeer wat meer nadelen van meertaligheid te benoemen:
6.	Ik moet veel naar de Chinese school en heb veel huiswerk.
8.	Als mijn neef die in Duitsland woont met andere mensen Duits praat, dan kan ik hem niet verstaan.
9.	Weet ik niet.
12.	Ik ben bang dat ik de verkeerde woorden zeg.
13.	Weet ik niet.
17.	-
18.	Het is lastig om te schakelen tussen talen. Soms vergis ik me in de woorden. Dan pas ik de Spaanse grammatica toe op het Nederlands.
21.	-
22.	Soms hoor ik een scheldwoord en dan weet ik de betekenis ervan.
23.	Ik wil niet alles vertalen voor vrienden die mijn taal niet spreken.
24.	-

Tabel 16a – Nadelen 4 (geboorteland NL)

Kind	14. Probeer wat meer nadelen van meertaligheid te benoemen:
1.	Als veel kinderen vragen of ik Arabisch kan praten.
2.	Dat mensen andere talen met mij praten. Dat is verwarrend en irritant.
3.	Weet ik niet.
4.	Weet ik niet.
5.	Ik moet meer oefenen.
7.	Soms als ik iets in het Russisch hoor, snap ik niet alles.
10.	Dat ik twee scholen heb. Ik moet op woensdag naar Spaanse les.
11.	Weet ik niet.
14.	In groep 5 had ik een vriendje met wie ik Hindi sprak, een soort geheimtaal. Die is nu naar een andere school gegaan.
15.	Weet ik niet.
16.	Ik vergeet soms de Engelse woorden omdat ik Nederlands spreek.
19.	Het is verwarrend om meer talen te spreken.
20.	-
25.	Vrienden die mijn taal niet spreken, willen soms mijn taal leren.

Tabel 16b – Nadelen 4

5. Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken hoe een kind zijn of haar meertaligheid ervaarde en of verblijfsduur in Nederland hierbij een rol speelde. Daarbij werd gekeken naar de voor- en nadelen die Baker (2014) en Orioni (2015) noemen in hun (wetenschappelijke) literatuur. Deze voor- en nadelen werden aangevuld met de resultaten van ander wetenschappelijk onderzoek. Het veldonderzoek is uitgevoerd door middel van een vragenlijst die is opgesteld en mondeling werd afgenomen onder 25 meertalige kinderen waarvan er 11 in Nederland geboren waren en 14 in een ander land. Gebaseerd op de uitkomst van deze interviews kunnen de volgende onderstaande conclusies worden getrokken.

De voordelen die Baker (2014) en Orioni (2015) bespraken en die ik onderzocht heb (communicatievoordelen, culturele voordelen, cognitieve / leervoordelen, economische voordelen) en de nadelen (talen onderontwikkeld, mening van anderen, in de knoop raken met eigen identiteit) werden allemaal genoemd in de vragenlijsten.

Mijn hypothese was dat kinderen zich in de voor-en nadelen van Baker (2014) en Orioni (2015) zouden herkennen, maar dat ze ook andere voor- en nadelen konden benoemen. De informanten bleken zich inderdaad grotendeels te herkennen in de voor- en nadelen die in de wetenschappelijke literatuur worden genoemd. Wat betreft de deelvraag ging ik uit van de hypothese dat de verblijfsduur in Nederland een rol zou spelen bij het ervaren van meertaligheid. Enkele opvallende details zullen nu de revue passeren.

Volgens Baker (2014) en Orioni (2015) kan het beheersen van twee of meer talen zorgen voor positievere leerresultaten. Om dit te onderzoeken luidde een van de stellingen: *“Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes”*. Deze bewering werd door een deel van de informanten (55% van de informanten die in Nederland waren geboren en 79% van de informanten die niet in Nederland waren geboren) ontkend, met andere woorden bepaalde informanten leken negatief te denken over hun eigen leerprestaties.

Ook vond 21% van de informanten die niet in Nederland waren geboren het vervelender om een andere taal te spreken als klasgenootjes hun konden horen, dan de informanten die wel in Nederland waren geboren. De redenen die ze daarvoor gaven was dat ze bang waren dat de vreemde taal een negatieve connotatie voor hun klasgenootjes had.

91% van de in Nederland geboren informanten lazen vaker Nederlandse boeken en keken vaker naar Nederlandse televisie dan de informanten die niet in Nederland waren geboren. Verder dacht een deel van de informanten die niet in Nederland waren geboren (21%) dat ze later geen grotere kans zouden hebben om een goede baan te vinden, terwijl niemand dit dacht van de groep informanten die wel in Nederland waren geboren. Ook dachten de informanten die niet in Nederland waren geboren (7%) dat ze de Nederlandse taal slechter beheersten dan de informanten die wel in Nederland waren geboren. Dit verschil was echter heel miniem, waardoor er hieruit geen duidelijke conclusie getrokken kan worden. Uit het onderzoek blijkt echter een negatieve tendens onder de informanten die niet in Nederland geboren zijn. Ze schatten hun schoolprestaties lager in, hun kennis van het Nederlands, en hun kans om een goede baan te krijgen. Ook vinden ze het vervelender om een andere taal te spreken dan het Nederlands in het bijzijn van hun vriendjes. Vervolgonderzoek moet uitwijzen of er inderdaad sprake is van een negatieve tendens op deze gebieden onder informanten die nog maar kort in Nederland verblijven en of hun korte verblijf deze verschillen kan verklaren.

6. Discussie

Beperkingen van het onderzoek

Aanvankelijk was het mijn plan om een schriftelijke enquête uit te voeren in plaats van een interview. Echter waren mijn vragen wellicht te moeilijk om te beantwoorden door kinderen en daardoor minder betrouwbaar. Daarom heb ik besloten om interviews te houden. Dit kostte meer tijd dan een enquête, maar was wel interessanter om uit te voeren omdat ik nu echt contact had met de informanten en eventueel kon helpen met de interpretatie van de vragen.

Tijdens het beantwoorden van de vragen van het interview door de informanten liep ik tegen de volgende problemen aan. Bij vraag 1 werd er gevraagd welke taal de informant met zijn of haar ooms/tantes, neefjes/nichtjes en opa's/oma's spreekt. Het probleem is echter dat ik al snel door kreeg dat hier veel talen werden genoemd. Dit kwam omdat het natuurlijk uitmaakt of de informant met de ooms/tantes, neefjes/nichtjes en opa's/oma's van moeders of van vaders kant spreekt. Sommige informanten vroegen ook zelf: "van welke kant?". Ik heb geantwoord dat ze maar allebei de kanten moesten beantwoorden. Voor eventueel vervolgonderzoek is het makkelijker om deze vraag nog op te splitsen in "ooms/tantes vaders kant" en "ooms/tantes moeders kant", etc.

Ook kwam ik er gedurende het interview achter dat er twee vragen waren die heel erg op elkaar leken (*Probeer wat meer voordelen van meertaligheid te benoemen. / Het allerleukste aan meertaligheid vind ik.....*) en daardoor werden er dezelfde antwoorden op gegeven. Deze vragen heb ik uiteindelijk na een aantal interviews samengevoegd tot één vraag.

Eventueel vervolgonderzoek

Naar aanleiding van mijn onderzoek en de conclusies van het onderzoek, is het wellicht interessant om te onderzoeken waarom meertalige kinderen die niet in Nederland geboren zijn een negatief beeld van zichzelf hebben op een aantal gebieden (lagere inschatting schoolprestaties, kennis van het Nederlands en hun kans om een goede baan te krijgen), in tegenstelling tot meertalige kinderen die wel in Nederland zijn geboren. De groep die niet in Nederland is geboren kan zich achtergesteld voelen, of denken dat ze minder kansen hebben dan de eerste groep. Dit blijven echter speculaties en zou daarom interessant kunnen zijn als vervolgonderzoek.

Mijn informanten waren kinderen van oorlogsmigranten en kinderen van expats (economische migranten). Hier heb ik niet op gefilterd, maar dit is misschien interessant voor een vervolgonderzoek om te kijken of er tussen deze twee doelgroepen nog grote verschillen zitten.

Bibliografie

- Baarda, B., M. Kalmijn, & M. De Goede (2015). *Basisboek enquêteren: Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes* (4e druk). Groningen: Noordhoff.
- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. (5th edition). New York: Multilingual matters.
- Baker, C. (2014). *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism*. (4th revised edition). Buffalo: Multilingual matters.
- Benet-Martínez, V., & J. Haritatos (2005). Bicultural Identity Integration (BII): Components and psychosocial antecedents. *Journal of Personality*, 73, 1015–1050.
- Berry, J. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-34.
- Berry, J. (2019). *Acculturation: A Personal Journey across Cultures* (Elements in Psychology and Culture). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bialystok, E. (2007). Cognitive effects of bilingualism: How linguistic experience leads to cognitive change. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(3), 210-223.
- Bialystok, E. (2011). Reshaping the mind: the benefits of bilingualism. *Canadian Journal of Experimental Psychology*, 65, 229-235.
- Bosma, H. & P. Cremers (1996). Voortijdig schoolverlaten bij allochtone leerlingen. *Mens en Maatschappij*, 71 (3), 209-219.
- Bossers, B., Kuiken F., Vermeer, A. (2017). *Handboek Nederlands als Tweede taal in het volwassenonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of educational research* 49. 222-51.
- Eldering, L. (2014). *Cultuur en opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Extra, G. (2011). De omgang met taaldiversiteit in de multiculturele samenleving: Nederland in internationaal vergelijkend perspectief. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Fan, S., Z. Liberman, B. Keysar & K. Kinzler. The Exposure Advantage: Early Exposure to a Multilingual Environment Promotes Effective Communication. *Psychological Science*. 1-8
- Fromkin, V., R. Rodman & N. Hyams. (2007). *An introduction to language*. Boston, MA: Thomson Wadsworth.
- Gardner-Chloros, P. (2009) *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gijsberts, M. & M. Lubbers (2014). Beheersing van de Nederlandse taal onder recente migranten uit nieuwe EU-lidstaten en traditionele migratielanden. *Sociologie*. 10.1. 27-48.

Grosjean, F. (2010). *Bilingual: Life and reality*. Harvard University Press: Cambridge.

Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Señor, M., & Parra, M. (2012). Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of child language*, 39. 1, 1-27.

KNAW (2018). *Talen voor Nederland*, Amsterdam, KNAW.

Li, W. (2000). Dimensions of Bilingualism. In: Li Wei (red.) *The Bilingualism Reader*. (pp. 3-25) London: Routledge.

Marian, V. (2018). Bilingual research methods. In: J. Altarriba & R. R. Heredia (Eds.), *An introduction to bilingualism: Principles and processes* (p. 12–36). Routledge/Taylor & Francis Group.

Mooijaart, M. & M. van der Wal (2011). *Nederlands van middeleeuwen tot Gouden Eeuw*. Nijmegen: Vantilt.

Nederhoed, P. (2007). *Helder rapporteren; een handleiding voor het opzetten en schrijven van rapporten, scripties, nota's en artikelen* (9e herziende druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Nortier, J. (2009). *Nederland meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Aksant.

Orioni, M. (2015). *Meertalig opvoeden*. Amsterdam: van Genneep.

Peal, E., & W. Lambert (1962). The relation of bilingualism to intelligence. *Psychological Monographs: General and Applied*, 76(27), 1–23.

Tucker, G. (1998). A global perspective on multilingualism and multilingual education. In J. Cenoz and F. Genesee (eds.) *Beyond Bilingualism: Multilingualism and Multilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters. 3-15.

Wechem M. & A. Halbach (2014). *Don't worry mum and dad... I will speak English*. Madrid: British Council.

Internetbronnen

CBS: www.cbs.nl

NUFFIC: www.nuffic.nl

Appendix

Het interview

1. Zet een kruisje in de juiste kolom.

De volgende talen gebruikt de informant voor communicatie met:

	Nederlands	Andere taal/talen, namelijk:	Niet van toepassing
1. Mijn moeder			
2. Mijn vader			
3. Mijn oudere broer/zus			
4. Mijn jongere broertje/zusje			
4. Mijn opa/oma			
5. Mijn oom/tante			
6. Mijn neefjes/nichtjes			
7. Mijn vriendjes/vriendinnetjes op school			
8. Mijn vriendjes buiten school			

2. De volgende talen gebruikt de informant voor:

	Nederlands	Andere taal/talen, namelijk:
Boeken lezen		
Sociale media (Facebook, Instagram, Snapchat, etc.)		
Televisie kijken		

3. Er zitten kinderen bij mij op school die een andere cultuur hebben dan ik. (Bijvoorbeeld: een ander geloof, andere normen en waarden, andere feestdagen, etc.)

Oneens   Neutraal   Eens

4. Ik heb vriendjes met ouders die in een ander land zijn geboren dan mijn eigen ouders.

Oneens   Neutraal   Eens

5. Ik heb geen vriendjes die net als ik zelf een andere taal dan het Nederlands spreken.

Oneens   Neutraal   Eens

6. Ik vind het leuk dat er in Nederland veel mensen uit verschillende landen zijn.

Oneens   Neutraal   Eens

7a. Ik heb vriendjes met een ander geloof dan ik.

Oneens   Neutraal   Eens

b. Mijn geloof is ..... en het geloof van mijn vriendjes is .....

8. Het leren van de Engelse taal (in groep 7/8) vind ik makkelijk.

Oneens   Neutraal   Eens

9. Ik denk dat ik betere cijfers haal dan mijn eentalige klasgenootjes.

Oneens   Neutraal   Eens

10. Ik denk dat ik later een grotere kans heb om een goede baan te vinden doordat ik meerdere talen beheers.

Oneens   Neutraal   Eens

11. Probeer wat meer voordelen van meertaligheid te benoemen. / Het allerleukste aan meertaligheid vind ik.

.....

.....

12. Ik ben blij met mijn meertalige opvoeding.

Oneens Neutraal Eens

13. Ik vind het moeilijk om Nederlands te spreken.

Oneens Neutraal Eens

14a. Ik vind het vervelend om een andere taal (die mijn klasgenootjes niet begrijpen) te spreken als klasgenootjes mij kunnen horen.

Oneens Neutraal Eens

14b. Als je 'eens' hebt geantwoord wil je dan ook uitleggen waarom?

.....
 .....

15. Als mijn vriendjes komen spelen wil ik dat mijn ouders Nederlands spreken.

Oneens Neutraal Eens

16. Ik beheers de Nederlandse taal goed.

Oneens Neutraal Eens

17. Denk je dat meertaligheid ook nadelen heeft? Noem eens wat nadelen?

.....
 .....

Algemene vragen

18. Hoe oud is de informant?
19. Waar is de informant geboren?
20. Wanneer is de informant naar Nederland gekomen? (Alleen antwoorden als informant niet in Nederland geboren is)
21. In welk land is de moeder van de informant geboren?
22. In welk land is de vader van de informant geboren?
23. Wanneer is de moeder van de informant naar Nederland gekomen?
24. Wanneer is de vader van de informant naar Nederland gekomen?
25. Welke talen spreekt de informant?